

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 17 APRIL 1918

No. 120

Stoomvaart-Maatschappij NEDERLAND AMSTERDAM.

Stoomvaart-Maatschappij ROTTERDAMSCH LLOYD ROTTERDAM.

TIJDELIJKE MAILDIENST
JAVA—SAN FRANCISCO vice versa
via
Singapore, Hongkong, Nagasaki,
Yokohama en Honolulu.

VRACHTBOOTDIENST
van Amsterdam naar Java en de verschil-
lende havens in den Oost-Indischen Archipel,
tijdelijk via het Panama-Kanaal.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootdienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via het
Panama-Kanaal van de Stoomvaart-Maat-
schappij „Nederland” en „Rotterdamsche
Lloyd”, in samenwerking met andere
Maatschappijen.

JAVA—BENGALLEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN.
Geregelde stoomvaartdiensten tusschen
Nederlandsch-Indië, China en Japan.

JAVA—PACIFIC LIJN.
(onder Directie der Java—China—Japan
Lijn) maandelijksche dienst tusschen *Neder-
landsch-Indië* en *San Francisco*, via *Manilla*
en *Hong-Kong*.

F. & W. VAN DAM
Makelaars in Assurantiën
Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

N.V. Furness' Scheepvaart- en Agentuur Maatschappij

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS”
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47
„ „ AMSTERDAM N 6866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expediteurs, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assurateurs, etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsloadingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:
BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijk
*MIDDLESBROUGH . . . . . elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES . . . . . elken Zaterdag
*SUNDERLAND . . . . . elken Zaterdag
*ALEXANDRIE . . . . . elke 2/3 weken
CANADA (via Londen) . . . . . elke 10 dagen
AUSTRALIE (via Londen) . . . . . elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) . . . . . elke 14 dagen
CUBA (via Liverpool) . . . . . elke 10 dagen
Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.
* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM.

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
Glashaven	Naaldwijk
Schiedam	Rijswijk
Vlaardingen	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN
f 66.000.000,—

NATIONALE BANKVEREENIGING

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Alphen a. d. R., Amersfoort,
Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barneveld,
Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den Burg
(Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Franeker, Geldermalsen,
Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo, Gronin-
gen, Haarlem, Harlingen, Heerenveen, Den
Helder, Hengelo (O.), Hoogeveen, Hooge-
zand, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Lochem,
Meppel, Middelburg, Oostburg, Purmerend,
Schagen, Schoonhoven, Sliedrecht, Sneek,
Stadskanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel,
Uithoorn, Utrecht, Veendam, Veenendaal,
Vlissingen, Wildervank, Woerden, IJmuiden,
Zeist, Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht

KAPITAAL EN RESERVEN
f 6.900.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 70 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen worden opgenomen.

ZUID-NEDERLANDSCHE HANDELSBANK

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

Belast zich met
de behandeling van alle bankzaken

SAFE DEPOSIT

Rotterdamsche Scheepshypotheekbank

Commissarissen: Mr. J. B. VAN BERCKEL, Directeur der 's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Deposito-Kas; D. G. VAN BEUNINGEN, Directeur der Steenkolen-Handelsvereeniging; *Mr. J. COERT, Advocaat; Z. W. C. DEKKERS, Lid der firma Erhardt & Dekkers; Mr. TH. A. FRUIN, Advocaat; *J. VAN DER GIESSEN, Directeur der N.V. C. van der Giessen & Zonen's Scheepswerven; *A. GLEICHMAN, Lid der firma M. van Marle; J. B. A. JONCKHEER, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland”; Mr. K. P. VAN DER MANDELE, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; *J. MEES Mzn., Lid der firma Bonn & Mees; PHS. VAN OMMEREN Jr., Lid der firma Phs. van Ommeren; J. RYPPERDA WIERDSMA, Directeur der Holland-Amerika-Lijn, te Rotterdam.
*Raad van Toezicht.

Directeur: Mr. W. C. MEES.

Uitgifte van 5 pCt. PANDBRIEVEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

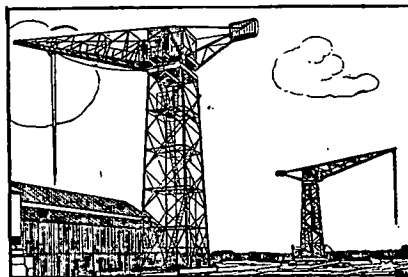
GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 11.595.462,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in de voornaamste plaatsen van NEDERLANDSCH-INDIË,
in de STRAITS-SETTLEMENTS, in BRITSCH-INDIË en in CHINA.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie.
Rotterdam
Yzerbouw - Lijsten - Kranen

CREDIETVEREENIGING

Gevestigd te AMSTERDAM — Opgericht 1853

KAPITAAL f 5.000.000,— RESERVES f 1.200.000,—

HOOFDKANTOOR en BIJKANTOREN te AMSTERDAM

AGENTSCHAPPEN te: ALKMAAR, ARNHEM, DEVENTER, DORDRECHT, 's-GRAVENHAGE, GRONINGEN,
LEEWARDEN, MAASTRICHT, MIDDELBURG, NIJMEGEN, ROTTERDAM, TILBURG, UTRECHT en ZWOLLE.
CREDIETEN, REKENING-COURANT met Rentevergoeding, DEPOSITO'S, INCASSEERINGEN.

Aan- en Verkoop van CHEQUES OP HET BUITENLAND.

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN"

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

SCHIEDAM — ROTTERDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditours, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezoekers

Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVÉ-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf

ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

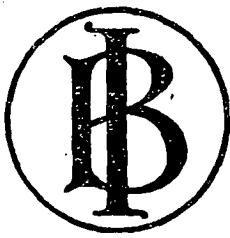
Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

„Internationale Bank”
voor Zakelijken Waarborg
TE GRONINGEN

Geeft **5%** PANDBRIEVEN uit in stukken van
f 1000 en f 500 tegen den koers van **97%**

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.
NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKE TERMIJN VERLENGD.
DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York

42 BROADWAY NEW YORK

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van
Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw

„FIJENOORD”

ROTTERDAM

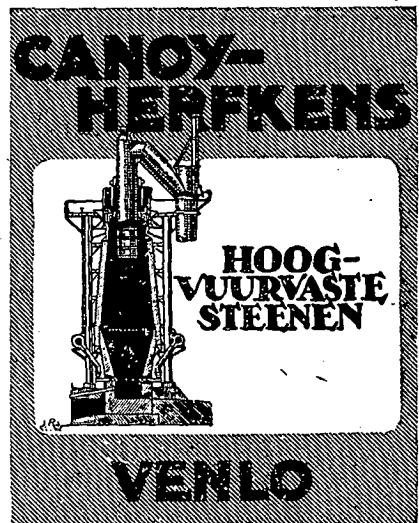
Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

VAN DEN BERGHS, LIMITED

Margarine-Fabrikanten, Rotterdam

**NIJGH & VAN
DITMAR'S
UITGEVERS-MIJ**

ROTTERDAM

Wijnhaven 111-113

Tel. 7841-42-43-61

Belast zich met het
verzorgen van uit-
gaven en tijdschrif-
ten op elk gebied

HELDRING & PIERSON

BANKIERS

's-Gravenhage, Korte Vijverberg, hoek Doelenstraat.

KLUISINRICHTING.

Bewaarplaats voor Koffers met waardevollen inhoud en
EIGEN BRANDKASTEN.

Verzekering tegen alle gevaren aan bewaargeving verbonden.

VEREENIGDE CHEMISCHE FABRIEKEN

Telefoon: 2053, 2072 en 2073

Telegram-Adres: „RODUMA”

Hoofdkantoor: Haringvliet No. 100

ROTTERDAM

KUNSTMESTSTOFFEN

Fabrieken te: KRALINGSCHEVEER, ZWIJNDRECHT en GRONINGEN

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM

ROTTERDAM

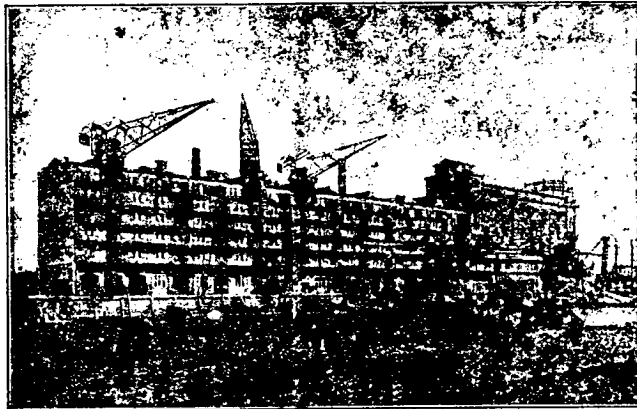
ANTWERPEN

EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

KAPITAAL:

f 10.000.000,—

ASSURANTIE
INTERNATIONALE
TRANSPORTENPAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB”, ROTTERDAM
BEËEDIGDE WEGERS EN METERSRESERVE-
FONDSEN:

f 1.504.485,16

EXPEDITIE
IN- EN UITKLARING
SAMENLADINGBEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.
BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM”, BATAVIA, TANDJONG PRIOK, ENZ.

DELET

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE-EN EXPORT-M^U

MOTORLOCOMOTIEVEN
TRANSPORTWAGENS
VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR
MAASSLUIS EN HOEK VAN HOLLANDBelasten zich met het rapporteeren van schepen en het
behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg**NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ**
MAASSLUISContracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.**NEDERLANDSCH - TRANSATLANTISCHE
HYPOTHEEKBANK TE AMSTERDAM**WERKT IN CANADA MET EIGEN KANTOREN
DIRECTIE: J. MEES TE AMSTERDAM, L. DROOGLEEVER FORTUYN TE WINNIPEG**5% PANDBRIEVEN**
IN STUKKEN VAN f 1000,—, f 500,— EN f 100,—
AFGIFTE TEGEN BEURSKOERS**MARX & Co's BANK** ROTTERDAM, Zuidblaak 56
's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 8.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSEN
ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de
HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HÜLL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

*BENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH*

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370
Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 17 APRIL 1918

No. 120

INHOUD

	Blz.
VOORTBRENGINGEN ARBEIDSP LICHT door <i>Mr. A. R. Zimmerman</i>	321
De Zuiderzee-Polders door <i>F. B. Löhnis</i>	322
Ontginning van Aardolie in Djambi door <i>Dr. J. Rueb</i>	325
Index-cijfers	327
AANTEKENINGEN:	
De Oorlogsclausule bij syndicaatsvoorwaarden.....	328
Resultaten der Lever Bros fabrieken	328
Het draadloos station te Nauen	329
Het verkeer op de Seine	329
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	329
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	330
MAANDCIJFERS:	
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmij's (1917)....	331
Productie der Kolenmijnen	331
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	331—340
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,—
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

15 APRIL 1918.

In tegenstelling met de vorige berichtperiode was deze week de stemming op de discontomarkt vaster maar daarentegen voor prolongatie meer geld beschikbaar. Het gevolg was, dat de prolongatiekoers belangrijk kon terugloopen. Geopend op 4¼ pCt. was aan het eind der week tot 4 pCt. overvloedig geld aangeboden.

Aanvankelijk waren ook de discontokoersen teruglopend, zoodat voor 2½ pCt. werd afgedaan. Ook ditmaal was het geringe aanbod van wissels de hoofdoorzaak van de flauwe stemming. Bij iets grooter aanbod werd de stemming alras vaster, terwijl na de mededeeling van den Minister van Financiën, dat andermaal een beroep op de geldmarkt gedaan zal worden tot het plaatsen van schatkistpapier, de dis-

contokoersen verder aantrokken en er tot 3 pCt. bewil-
ligd werd. * * *

Aan schatkistpapier worden aangeboden drie- en zes-
maands promessen en 4½ pCt. schatkistbiljetten met
een looptijd van een jaar tot een totaalbedrag van
70 miljoen gulden. De inschrijving is opengesteld op
Vrijdag 19 April a.s. * * *

De omzetten op de wisselmarkt waren buitenge-
woon gering. De koersen voor wissels op de oorlog-
voerende waren over het algemeen vaster, maar door
den uiterst geringen handel bleven groote koersstij-
gingen uit en had de geheele markt een loom aanzien.
Van de neutrale wissels was Zwitserland station-
nair en Skandinavië eerder flauwer, daarentegen
Spanje buitengewoon vast. Zonder omzetten van be-
teekenis klom de koers van 55,25 tot 57, terwijl heden
tevergeefs 58,50 geboden werd en uit Zwitserland en
Londen koersen geseind werden, die op een pariteit
van 60 wezen. De noteering van Londen in Madrid
daalde tot circa 16,70.

VOORTBRENGING EN ARBEIDSP LICHT.

Nadat daarop reeds veel eerder herhaaldelijk en
met kracht — niet het minst van uit Rotterdam —
was aangedrongen, is dan eindelijk het wetsontwerp
op den burgerlijken dienstplicht verschenen, helaas
te laat om in het rampspoedige jaar 1918 nog een
eenigszins beteekenenden invloed ten goede op de
oogstopbrengst te kunnen hebben. Moge dit te be-
treuren zijn, de indiening op zich zelve is van harte
toe te juichen en men kan slechts hopen dat de Sta-
ten-Generaal eene regeling van deze strekking, de
uitwerking voor het oogenblik daargelaten, spoedig
tot stand brengen.

Het ontwerp rust op het onaantastbaar juiste begin-
sel dat, evenzeer als voor het politiek behoud der
natie militaire lasten worden opgelegd, voor het
economisch behoud maatschappelijke arbeidsverrich-
ting moet kunnen worden gevorderd. Het schouwspel
dat ons land op dit oogenblik oplevert: gebreklijgend
en koudlijgend op een overrijken bodem, die en voe-
dingsmiddelen en brandstoffen in ruime mate kan
opbrengen, is kortweg beschamend en dat nog te meer
omdat aan die ons geschonken voorrechten zich paart
een reusachtig groot, ongebruikt menselijk arbeids-
vermogen, gelegen in de tienduizenden en nog eens
tienduizenden lediggaande werkeloozen in *alle klas-
sen der bevolking, rijken en armen, mannen en vrou-
wen*, gezwegen nog van de zoo langzamerhand toch
wel eens te overwegen mogelijkheid van demobilisatie
op grooter of kleiner schaal. Niet alleen vloeiën thans
natuurlijke hulpbronnen niet of veel kariger dan
mogelijk was, maar wij hebben het zelfs zien toelaten
dat in den bangen tijd, welken wij doorleven, de arbeid

gestaakt werd in bedrijven, die voor het stoffelijk behoud van het volk volstrekt noodig zijn. Zoo werd ten vorigen jare de z.g. havenreserve met al haar groote nadeelen aanvaard, omdat men meende niet op andere wijze de graanlossing voortgang te kunnen doen hebben. Terwijl men in het westen des lands zich bittere ontbering in de verwarming der woning had te getroosten, lagen en liggen in het oosten en in het noord-oosten uitgestrekte venen onontgonnen of geweldige massa's turf opgehoopt, deels omdat de arbeid was nedergelegd en omdat schippers hun diensten weigerden.

Dat eindelijk een wet zal worden gemaakt waardoor aan dergelijke toestanden paal en perk zal kunnen worden gesteld, daarin kan men zich slechts verheugen en hoewel aan Nederland veel ellende bespaard zou zijn gebleven indien deze wet er eerder ware geweest, zoo mag toch in zooverre niet gezegd worden dat deze daad achter de feiten aanloopt, omdat juist in den toestand waarin wij door welke oorzaken dan ook gebracht zijn, het moeilijk is een voorziening te noemen, waaraan ons land op dit oogenblik meer behoefte heeft dan eene, welke de mogelijkheid opent den Nederlandschen arbeid in den vollen, beschikbaren omvang aan te wenden tot ontwikkeling der natuurlijke rijkdommen van het land.

Het spreekt wel vanzelf dat tegenover den arbeidsplicht goede belooning behoort te staan en dat, zoover de arbeidskrachten aan hunne woonplaatsen worden onttrokken, een regeling voor de verzorging van het gezin moet worden getroffen, zooals dit is geschied voor de gezinnen der gemobiliseerden. In dat opzicht betoone men zich niet schriek: niet door ruime betaling van goeden arbeid verarmt een land, maar wel door betalingen en uitdeelingen in allerlei vorm en onder allerlei namen zonder dat daartegenover arbeid wordt verricht. Er is dan ook geen reden om te vreezen dat op den duur uit de kringen der werklieden verzet tegen den burgerlijken dienstplicht zal worden geboden. Wanneer met hunne vertegenwoordigers overleg wordt gepleegd, is medewerking te verwachten: ook daar heerscht de overtuiging dat de bestaande toestanden het gebrek bestendigen, ja vergrooten, op zedelijkheid en wilskracht een noodlottigen invloed hebben en niet mogen voortduren.

Het is begrijpelijk dat men in de huidige omstandigheden de invoering van den maatschappelijken arbeidsplicht het eerst beziet in verband met rechtstreeksche bevrediging van de eigen behoeften der bevolking. De zaak heeft echter nog wijdere strekking.

Het zal nu wel niet meer ontkend worden, dat trots de hooge vrachten en den tijdelijken nijverheidsbloei, in weerwil van het consentenprofijt en de oorlogswinsten en niettegenstaande al het bankgoud en de grootere geldcijfers van inkomens en vermogens, het land aan het einde van den oorlog in waarheid sterk verarmd zal zijn, meer nog dan vroeger afhankelijk van het buitenland en minder dan weleer in staat om aan den vreemdeling goederen te leveren of diensten te bieden. Vraagt men zich af wat wij tegenover al hetgeen wij van elders zullen behoeven, eigenlijk nog voor begeerlijks hebben af te staan, dan is het antwoord waarschijnlijk niet bemoedigend.

Tegenover die ongunstige verhouding nu, welke op verschillend gebied merkbaar zal worden, bestaat geen ander geneesmiddel dan georganiseerde arbeid. Arbeid, toegepast allereerst op wat ons onvervreemdbaar goed is: den rijkdom onzer landen en onzer wateren. Daar liggen de uitredding en het herstel; en het heden en de toekomst stellen ons in stoffelijken zin geen ernstiger vraag dan deze: hoe kunnen wij de natuurlijke hulpbronnen, ons geschonken, tot de grootst mogelijke ontwikkeling brengen; hoe kan de arbeid van ons volk, zijn kennis, zijn schrandereheid en zijn vlijt, zóó geleid worden dat het niet alleen in eigen behoeften voorziet, maar overhoudt voor den ruilhandel met anderen?

Die vragen zullen niet bevredigend kunnen worden

beantwoord indien niet, zooals op een in nood verkeerend schip, een ieder die daartoe beschikbaar is, verplicht wordt zijn geest of zijn handen te gebruiken voor het behoud van allen te zamen, en indien niet voorgoed gebroken wordt met onze „crisispraktijk” om de belofte dat „in Nederland geen honger zal worden geleden” na te komen, niet door voortbrenging van goed, maar door uitdeeling van geld.

Dit alles ligt opgesloten in een goede regeling en in een doeltreffende toepassing van den maatschappelijken arbeidsplicht. Zegt men, dat centrale arbeidsoplegging veronderstelt dat de voortbrenging tot de taak der gemeenschap wordt gebracht en dat dit ons voert naar het socialisme, dan moge er op gewezen worden dat de arbeidsplicht ten behoeve van het geheel niet de slechtste kant van het socialisme is en dat het honderdmaal beter is dat deel van het stelsel te aanvaarden dan om — zooals wij gedurende de laatste 20 jaren, en sinds 1914 in hollende vaart deden — te handelen naar de dwaalleer dat het materiele welzijn van groote bevolgingsklassen te verbeteren is door geldverstrekkingen. Wat in het socialisme hier te lande — of doe ik beter van radicalisme te spreken? — mij steeds het gevaarlijkst scheen, dat was de blinde verwarring tusschen geld en goed, het voortdurend doordrijven van hoogere geldbetalingen aan ééne klasse der maatschappij zonder daarbij prestatie vermeerdering te bevorderen, de waan dat het stoffelijk gerief was te verhoogen door geld en toelag, door kunstmatige prijsreducties en door matiging van inspanning, met voorbijgang van het volstrekt eenige middel dat de menschheid daartoe heeft, te weten *vermeerdering der voortbrenging, vergrooting van arbeidsintensiteit*.

Dat was de negatieve, de destructieve kant van het socialisme, zooals het zich in de praktijk en in de politiek bij monde zijner aanhangers en achterloopers, zijner najveraars en vreezers uitte. De arbeidsplicht voor allen is de positieve, de constructieve kant der zaak, en de nood stelt thans dien kant in het heldere licht dat te lang omfloersd bleef.

Armer zullen wij na den oorlog zijn. De weelde van weleer zal niet terugkeeren en moet niet terugkeeren. Maar nood en gebrek behoort ons volk niet te lijden: het wapen daartegen is ons geschonken in ons vaderlandsch erfdeel en in onze hoofden en handen.

Aan orde en aan arbeid behoort de toekomst en als die de huishouding der natie komen te besturen, dan zal dat zijn de oorlogswinst bij uitnemendheid, *de oorlogswinst voor allen*.

A. R. ZIMMERMAN.

DE ZUIDERZEE-POEDERS.

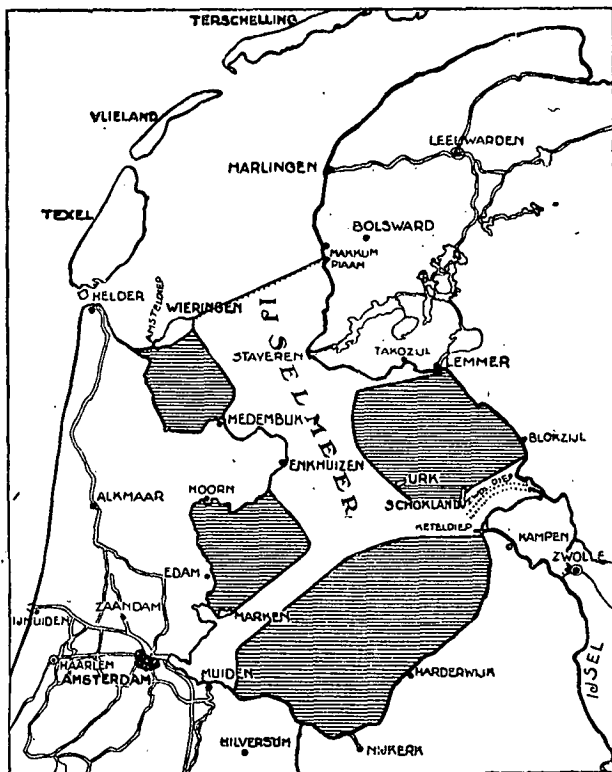
In het onderstaand artikel worden eenige beschouwingen gewijd aan vraagstukken van landhuishoudkundigen aard, welke zich bij het in gebruik nemen van het 4-tal ontworpen Zuiderzee-polders zullen voordoen.

Hierbij blijve buiten beschouwing de behandeling van vraagstukken, welke de uitvoering van het groote werk op de omliggende gronden zal uitoefenen. De zoetwatervoorziening van Friesland en Noord-Holland, een eminent belang, blijft dus al dadelijk buiten behandeling. Zulks is eveneens het geval met den invloed, welchen de afsluiting van de Zuiderzee zal uitoefenen op den waterstaatkundigen toestand in de omliggende provinciën. Ik zal mij alzoo bepalen tot het leveren van eenige beschouwingen rechtstreeks samenhangende met de inpoldering van het uitgestrekte gebied.

Als uitgangspunt wensch ik hierbij te nemen den Wieringermeerpolder en wel hoofdzakelijk, omdat het plan van drooglegging van dezen noordwestelijken polder veel beter bestudeerd is, dan dat der drie overige polders. Voor deze bijzondere studie werd toch door den Rijkswaterstaat in 1911 een afzonderlijk Bureau van Onderzoek ingesteld, waarvan de resultaten van het onderzoek in druk zijn verschenen.

Zooals bekend, zal de Wieringermeerpolder, na afrekte van wegen en vaarten, een bebouwbare oppervlakte beslaan van 18.700 H.A., dus ongeveer de grootte van den Haarlemmermeerpolder. De vier Zuiderzee-polders bij elkaar, zullen een oppervlakte hebben van 194.410 H.A., dus ongeveer gelijkstaande met de oppervlakte van de provincie Zeeland, welke 183.000 H.A. bedraagt.

Het ligt in de bedoeling de droogmaking van de Wieringermeer het eerst ter hand te nemen en deze geheel af te werken, alvorens met de verdere inpoldering door te gaan. Daardoor is deze eerste polder als het ware als een reusachtig proefterrein te beschouwen, en zonder twijfel zal van de aldus opgedane ervaring veel nut getrokken kunnen worden voor de verdere landaanwinning. Daar de Wieringermeerpolder aanmerkelijk kleiner is dan althans twee der overige polders, mag men verwachten, dat de te overwinnen moeilijkheden hier het minst groot zullen zijn. Na den Wieringermeerpolder komt het eerst aan de beurt de Hoornsche polder, welke $\frac{1}{3}$ grooter zal zijn, n.l. 27.820 H.A. De Zuid-Oostelijke polder tegen Utrecht en Gelderland gelegen, zal 98.990 H.A. beslaan, terwijl de Noord-Oostelijke, grenzende aan Overijsel en Friesland, op 489.000 H.A. wordt geschat. Daar blijkt het ruim 2000-tal grondboringen de geaardheid van de gronden in de vier polders in hoofdzaak althans, van dezelfde geaardheid zal zijn, ligt het voor de hand, dat de ervaring, in den proefpolder opgedaan, uiterst leerzaam materiaal zal opleveren tot het oplossen der zooveel moeilijker vraagstukken, ten opzichte van de grootere polders. Het is dan ook als een stellig voordeel te beschouwen, dat men niet in eens geplaatst wordt voor de oplossing van het vraagstuk, op welke wijze de 200.000 H.A. in eens in cultuur waren te brengen, maar dat zulks geleidelijk zal kunnen geschieden. Deze geleidelijke afwerking zal zonder twijfel aan het slagen van de grootsche onderneming ten goede komen.

Een halve eeuw zal allicht met de uitvoering van het geheele werk gemoeid zijn. Dit groote tijdsverloop nu wettigt de verwachting, dat het gevaar van overlading van de markt met grondwaarden zal worden voorkomen, dat de bezwaren om deze uitgestrekte terreinen van passend menschenmateriaal te voorzien uit den weg zullen worden geruimd, en dat het vraagstuk, hoe in de reusachtige behoefte aan bouw- en

andere materialen te voorzien, een doeltreffende oplossing zal vinden.

• Wat nu de meer uitgewerkte plannen betreft voor den Wieringermeerpolder, zoo werd bij Ministerieële Beschikking van 22 Febr. 1911 No. 231, Afd. Waterstaat, een Wieringermeer-Bureau ingesteld, onder leiding van den ingenieur van den Rijkswaterstaat De Blocq van Kuffeler. Ten einde de noodige samenwerking met de provincie Noord-Holland te verkrijgen, werd na overleg met het betrokken College van Gedeputeerde Staten, bij Ministerieële Beschikking van 14 Juni 1911, No. 234, Afd. Waterstaat, bepaald, dat de werkzaamheden van het bureau onder voortdurend toezicht worden gesteld van den hoofd-ingenieur-directeur van den Rijkswaterstaat in de 9de Directie, den heer H. Wortman, alsmede van den hoofd-ingenieur van den Prov. Waterstaat in Noord-Holland, den heer Jhr. C. J. A. Reigersman.

De werkzaamheden van het bureau bepaalden zich hoofdzakelijk tot het verzamelen van gegevens, 1e. omtrent den waterstaatkundigen toestand van de om de Wieringermeer gelegen landen, 2e. voor de bepaling van de sterkte der bemaling, waarbij ook het zeer belangrijke kwelvraagstuk behandeld werd, 3e. omtrent de samenstelling en constructie der dijken. Van den arbeid van het bureau verscheen in Maart 1914 een uitvoerig gedrukt verslag, met een 7-tal bijlagen. Het rapport is verdeeld in 7 hoofdstukken. Hoofdstuk III behandelt de kwel, hoofdstuk IV de bemaling, Hoofdstuk V de verkaveling, Hoofdstuk VI begrooting van kosten en het werkplan.

Wat meer in het bijzonder het behandelde in Hoofdstuk V, de verkaveling, betreft, zoo rees in de eerste plaats de vraag, of de geheele droogmakerij als één geheel geëxploiteerd moet worden, dan wel of het gewenscht zal zijn haar in verschillende polderafdeelingen te verdeelen. Op het voetspoor van den ontwerper der plannen van de Zuiderzee-Vereeniging is besloten, in verband met de diepte-ligging der gronden, de geheele droogmakerij in vier afdeelingen te verdeelen. Zulks is ook in overeenstemming met het advies van de Commissie van Landhuishoudkundigen, ¹⁾ welke Commissie werd ingesteld om de Regering van advies te dienen bij het opmaken van het wetsontwerp 1907, en die bijgevolg de plannen uit een cultuur-technisch oogpunt had te bezien. De vorming van polderafdeelingen levert uit den aard der zaak bezwaar op, door het vormen van waterscheidingen, welke de vrije doorvaart belemmeren. Hierin kan natuurlijk eenigermate tegemoet gekomen worden door den bouw van schutsluizen tusschen de verschillende polderafdeelingen, maar in de eerste plaats is zulks tamelijk kostbaar, en in de tweede plaats moet al het verkeer te water over de schutsluizen worden geleid, wat uit den aard der zaak eenigszins belemmerend werkt.

Toch is het vormen van polderafdeelingen in de Wieringermeer niet te ontgaan; uitgestrekte terreinen zijn meer dan 3,5 M. hoger gelegen dan de laagste, welke hoogteligging beslissend zou zijn voor het polderpeil, zoodat, al moge men tegenwoordig steeds meer op diepe ontwatering aandringen, zonder het vormen der afdeelingen, vele gronden te hoog boven het polderwater gelegen zouden zijn en bovendien de kosten van het grondwerk voor de verkaveling zeer belangrijk zouden stijgen. Met het oog op de inklinking, rekende de Staatscommissie, dat het polderpeil in elke afdeeling gelegen zou zijn 2 M. beneden de laagst gelegen punten van het maaiveld. Ook de Commissie van Landhuishoudkundigen heeft zich hiermede vereenigd, dit peil voorloopig voldoende achtende, maar zij uitte den wensch, dat bij de uitvoering der werken de mogelijkheid werd opgehouden het polderpeil later nog te kunnen verlagen.

Ook ten opzichte van het verkavelingsplan heeft de

¹⁾ Deze Commissie bestond uit de heeren: H. J. Lovink, voorzitter; F. B. Löhnis, secretaris, K. Breebaart Jzn., W. de Clercq, W. Kakebeeke, H. J. Mansholt en J. G. Hazeloop.

Commissie van Landhuishoudkundigen zich uitgesproken, en zij was tot de overtuiging gekomen, dat het oorspronkelijke plan wijziging noodig had, met het oog op de eischen, welke men tegenwoordig moest stellen. Zij heeft daarom zelf een gewijzigd verkavelingsplan opgemaakt, dat overgenomen werd.

In dit gewijzigde plan wordt een stel hoofdwegen en hoofdtochten ontworpen; zoodanig, dat deze op 2000 M. onderlingen afstand komen te liggen en loodrecht daarop, op elke 1000 M., verharde landwegen en kruistochten. Aldus ontstaat een hoofdverdeling in terreinstrooken van 1000 M. lengte en 500 M. breedte, welke aan de korte zijden grenzen aan een hoofdweg en een hoofdtocht, en aan de lange zijden aan een verharde landweg en een kruistocht.

Voor de hoofd- en kruistochten wordt een bodembreedte van 5 M. en een bodemdpte van 1,30 —P.P. aangehouden en voor de kavel- en hein- of tusschensloten van 0,5 en 1 M. —P.P. Voor de hoofdwegen werd door de Commissie op breede bermen aangedrongen en wel van 12 M. De breedte der verharding is ontworpen op 2,25 M. Voor de verharde landwegen zijn deze maten aangenomen resp. op 9 M. en 2,25 M.

Wat de hoedanigheid van den grond in de Wieringermeer betreft, zoo vertoont deze groote overeenkomst met dien in de aanliggende polders Waard-en-Groet en Anna Paulowna. Volgens ruwe schatting meende de Commissie te mogen aannemen, dat daarvan zullen zijn plm. 9000 H.A. zware klei, plm. 4000 H.A. lichte klei en plm. 5000 H.A. lichte zavel en zand. De zwaardere gronden worden in het Zuidelijk deel aangetroffen, terwijl de meer lichte gronden zullen worden gevonden in het Noordelijk deel, grenzende aan het eiland Wieringen.

Ten einde zich een denkbeeld te vormen van de waarde van den grond in den nieuwen polder, zal men dus den tegenwoordigen prijs der gronden in den Waard-en-Groet en Anna Paulownapolder tot maatstaf kunnen aannemen.¹⁾

In den Waard-en-Groetpolder schommelt voor kleigrond de verkoopswaarde van een hectare behuisd land tusschen f 1700 en f 1800, en van zavelgrond van f 1000 tot f 1300. De huurwaarde dier gronden schommelt resp. van f 100 tot f 120 en van f 70 tot f 90. Uit den aard der zaak ware voor den Wieringermeerpolder de verkoopswaarde in het eerste tijdperk, volgende op de droogmakerij, lager te stellen en zou zij naar bovenstaanden maatstaf kunnen worden begroot op resp. f 1200 tot f 1400 en op f 800 tot f 1000. Het verdient echter opmerking, dat die waardstelling f 300 tot f 400 hooger ware te stellen, indien in den Waard-en-Groetpolder niet jaarlijks nog f 33 per H.A. moest worden opgebracht voor rente en aflossing van polderschuld.

De prijs in den Anna Paulownapolder kan per H.A. zwaren zavelgrond geschat worden op f 1400 tot f 1600, voor lichter zavel op f 1000 tot f 1200. Voor zandgrond wordt in dien polder besteed van f 400 tot f 800 per H.A. en in kleinbedrijf nog aanmerkelijk meer. De pacht prijs schommelt naar verhouding van kwaliteit van f 50 voor lichten tot f 90 voor zwaren zavelgrond.

Met het oog op de geaardheid van den grond kan in het Noordelijk deel van den polder op de lichtere grondsoort, een intensief kleinbedrijf worden verwacht, terwijl de zwaardere gronden in het overige deel meer zijn voorbeschikt voor het drijven van den eigenlijken akkerbouw.

Wat de uitgestrektheid der landbouwbedrijven betreft, was de Commissie van oordeel, dat men zich niet te veel aan een uniforme maat zal moeten houden, en dat zij voor het meerendeel tusschen 30 en 50 H.A. zal moeten schommelen. Aan zulke bedrijven van matig groote afmeting bestaat bij ons te lande zonder twijfel groote behoefte. De gelegenheid om ook kleinere landbouwbedrijven in het leven te roepen, moet echter openstaan. Daarmede is dan ook bij

¹⁾ Het rapport werd in 1907 uitgebracht.

het inrichten van het verkavelingsplan rekening gehouden.

De uitgifte der gronden door den Staat zal niet behoeven te geschieden alvorens in den nieuwen polder geordende toestanden zullen zijn verkregen. De wegen moeten zijn verhard, de slooten moeten in bruikbaren toestand verkeeren, de ontzilting van den bodem zal zoo ver moeten zijn gevorderd, dat het nieuwe gebied een behoorlijke woonplaats voor de zich daarin vestigende bevolking oplevert. Met een en ander zal allicht een periode van 3 of 4 jaar gemoeid zijn en gedurende dien tijd zal de bebouwing van den grond voor rekening van den Staat moeten geschieden.

Wat betreft de meest doelmatige wijze van behandeling van pas aan de zee ontwoekerde gronden, heeft men in de laatste jaren heel wat ervaring opgedaan. Op den voorgrond moet staan een diepe ontwatering, daar dit in hooge mate de zoo noodige ontzilting bevordert. In de eerste jaren is een zeer oppervlakkige bodembewerking aangeraden, terwijl men met de keuze van het gewas zeer voorzichtig moet zijn. Koolzaad is de pionier der in nieuwe polders te telen gewassen. Op deze teelt zal dan allicht met voordeel kunnen volgen aanleg van gras- en klaverweiden voor beweiding met schapen en voor hooiwinning. Het gewas kan op stam worden verkocht en de weiden verpacht.

Wat de wijze van bemaling betreft, zoo is door het Bureau het advies ingewonnen van Prof. F. K. Th. van Iterson, destijds hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft. Diens rapport is als bijlage F. aan het verslag toegevoegd, terwijl met diens opmerkingen bij de verdere uitwerking is rekening gehouden. Het ligt in de bedoeling de bemaling te concentreren in de nabijheid van Medemblik, zoodat de verschillende hoofdafvoerkanalen daarop gericht dienen te zijn. Drie volkomen gelijke machine-agregaten zullen afdeling I en II, afd. III en afd. IV met het kwlland bemalen. Als meest geschikt voor het onderhavige geval is voor elk machine-agregaat de centrifugaalpomp gekozen, gedreven door een horizontale gelijkstroomstoommachine. Alzoo zal worden verkregen, met betrekking tot het beheerschen van den waterstand in den polder, een mate van zekerheid, welke men bezwaarlijk elders zal aantreffen. Door Prof. Van Iterson wordt de mogelijkheid overwogen, om de te stichten installatie meer rendabel te maken, door haar tot elektrische centrale in te richten, waarbij er de aandacht op gevestigd wordt, dat het uit een economisch oogpunt gewenscht is, de elektrische centrale met het stoomgemaal te vereenigen en alzoo den stroom voor de bemaling niet te ontleenen aan een op betrekkelijk grooten afstand gelegen centrale. Met het oog op het groote belang voor de ontwikkeling van het bedrijfsleven in den nieuwen polder, om de beschikking te verkrijgen over elektrischen stroom, zal het overweging verdienen bij het ontwerpen van een centrale electriciteitsvoorziening voor het noordelijk deel van Noord-Holland rekening te houden met het inrichten tot steuncentrale van het geprojecteerde stoomgemaal te Medemblik, waardoor zoowel de nieuwe polder, door lagere bemalingskosten, als de electriciteitsvoorziening, door lagere kosten van electriciteitsproductie, gebaat zouden zijn.

Reeds nu kan worden vastgesteld, dat de nieuwe polder, op de meest moderne wijze ingericht, aan zoo hooge eischen van doelmatigheid zal voldoen, als voordien nog nimmer in Nederland het geval is geweest. In de eerste plaats heeft men te doen met een vruchtbaren kleigrond, welke ten allen tijde diep zal worden ontwaterd. Het wegen- en kanalen-net zal aan hooge eischen beantwoorden, elektrische stroom zal waarschijnlijk direct ter beschikking worden gesteld, zoowel voor verlichting als voor krachtinstallaties.

Vergelijkt men dezen toestand met b.v. dien van den Haarlemmermeerpolder kort na de drooglegging, dan springt het groote verschil in het oog. Toen toch werden de gronden verkocht met de verplicht-

ting voor de verkoopers om ze nog met slooten en groepen te doorsnijden, en dit geschiedde, zooals te begrijpen is, door velen op gebrekkige wijze. Het jarenlang gesukkel met de ontwatering heeft daar dan ook heel wat schade berokkend. Tegenvallers in dit opzicht zijn, menschelijkerwijze gesproken, voor de Zuiderzeepolders geheel buitengesloten. Trouwens, bij de drooggelegde IJgronden zijn ze ook niet voorgekomen.

Een en ander neemt echter niet weg, dat het in hooge mate gewenscht is te achten een permanente commissie in het leven te roepen, wier taak het zal zijn een grondige studie te maken van de verschillende vraagstukken, die zich zullen voordoen met betrekking tot het in cultuur brengen en bewoonbaar maken van den „vruchtbaren woestijn”. Bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer op 21 Maart j.l. is dan ook sterk aangedrongen op het instellen van een „Zuiderzeeraad”, wiens taak het zal zijn de Regeering van advies te dienen en bij te staan bij het moeilijke werk, dat te wachten is. Minister Lely beaamde ten volle de wenschelijkheid van zulk een permanenten Raad, waarin zitting moeten hebben personen, die de belangen van defensie, landbouw, visscherij en hygiëne hebben te behartigen. Omtrent dien Raad en de indeeling daarvan in afdelingen, alsmede omtrent taak, bevoegdheid en werkwijze van Raad en afdelingen, zullen regelen worden gesteld, bij Algemeenen Maatregel van Bestuur.

In het volgend nummer zetten wij deze beschouwingen voort met de behandeling eeniger vraagstukken meer in het bijzonder op landbouwkundig terrein.

F. B. LÖHNIS.

ONTGINNING VAN AARDOLIE IN DJAMBI.

Onder de wetsontwerpen, welke wellicht nog door de scheidende Staten-Generaal afgedaan zullen worden, behoort ook dat betreffende de ontginning van aardolievelden in de residentie Djambi, ingediend op 7 Nov. 1917. Na een weinig verkwikkelijke voorgeschiedenis werd onder G. G. van Heutsz Djambi voor particuliere exploratie gesloten en had vanwege het Mijnwezen een grondig geologisch onderzoek plaats aangaande de kansen van een eventuele petroleum-exploratie in dit gewest. In het Jaarboek van het Mijnwezen verscheen in 1911 een korte beschrijving der toenmaals reeds verkregen resultaten, waaruit blijkt, dat de in Palembang olierijke tertiaire formatie ook in Djambi in groote uitgestrektheid aanwezig is. Een groot aantal anticlinalen en koepels werd geconstateerd, volgens latere berichten minstens 50. De ontginning heeft geleerd, dat de productieve petroleumvindplaatsen veelal gebonden zijn aan de hoogst gelegen deelen van geplooidde aardlagen, dus aan de assen van anticlinalen, al bestaan op dezen regel uitzonderingen. De geologische bouw, in verband met het aantreffen van olie-indicaties geeft dus aanleiding tot de verwachting, dat in Djambi petroleum in exploiteerbare hoeveelheden aanwezig zal blijken.

Zekerheid dienaangaande bestaat nog niet. Zelfs voor een op geologische gronden zooveel belovend terrein, als Djambi bleek te zijn, blijven bij de nadere mijnbouwkundige exploratie tegenvallers mogelijk. De geologische bouw is gunstig voor de vorming van rijke petroleumafzettingen, indien in de onder Palembanglagen, die hier in de eerste plaats in aanmerking komen, voldoende voorraad goed toevloeiende olie aanwezig is geweest. Of dit zoo was, is onbekend: Wij zijn in dit opzicht nog even ver als bij den aanvang van het onderzoek, al zou dit vraagpunt door een klein aantal weinig kostbare proefboringen met voldoende zekerheid kunnen zijn opgelost.

Van de gelegenheid, die de Wijziging van de Mijnwet van 1910 geopend had, om met personen of vennootschappen overeenkomsten aan te gaan tot het ondernemen van opsporingen en ontginningen, heeft de Regeering gebruik willen maken om voor het Gouvernement uit de in den bodem van Djambi vermoede schatten meer voordeel te verkrijgen, dan op grond

van de oorspronkelijke Mijnwet mogelijk was. Gezien de uitgestrektheid van het terrein achtte men het wenschelijk het in tweeën te splitsen. In de Javasche Courant van 9 Aug. 1912 verscheen een oproep aan gegadigden voor de opsporing en ontginning van aardolie in ieder dier terreinen afzonderlijk. Onder bekendmaking van een ontwerp-overeenkomst werd aan gegadigden overgelaten de bepaling van het percentage van het z.g. bedrijfssaldo, dat zij genegen waren aan het Land uit te keeren, benevens het aangeven van de manier, waarop zij zich voorstelden de bescherming der nationale belangen te waarborgen. Volgens de voorwaarden der inschrijving zouden de aanbiedingen geldig blijven tot 31 Januari 1915. Deze zeer ruime geldigheidstermijn werd noodig geacht om den Staten-Generaal gelegenheid te geven zich over de ontworpen overeenkomsten uit te spreken, zooals door de wet werd geëischt.

Onbegrijpelijk mag het dan ook worden genoemd, dat de daartoe strekkende wetsontwerpen eerst 31 Maart 1915 werden ingediend. Zooals met zekerheid voorzien kon worden, bleek ook de van de wederpartij verkregen verlengingstermijn voor de behandeling te kort. De maatschappij Zuid-Perlak trok haar aanbieding terug en van de als resultaat der inschrijving ingediende wetsontwerpen kwam alleen dat, betrekking hebbende op de uitgifte van Djambi I aan de „Bataafsche”, in behandeling. De Minister wenschte de verdere bestemming van Djambi II te doen afhangen van den loop der beraadslagingen, waardoor hij zich de verdediging van het resteerende wetsontwerp niet gemakkelijk maakte.

Inmiddels was sinds 1910 weer van een aanmerkelijke wijziging gebleken in de zienswijze van velen aangaande de manier, waarop de bodemschatten van Indië aan de gemeenschap moeten worden dienstbaar gemaakt. Onder meer was bij de behandeling van de Indische begroting voor 1913 door het Kamerlid Vliegen de wenschelijkheid betoogd van het ontwerpen van een stelsel van Staatsexploitatie der natuurlijke rijkdommen en van het instellen van een *deskundige* commissie, die het vraagstuk der Staatsexploitatie van mineralen zou onderzoeken en zoo noodig en zoo mogelijk zou aanwijzen, in welke gevallen aan particuliere exploitatie de voorkeur zou worden toegekend.

In het voorloopig verslag werd betreurd, dat een dergelijk onderzoek — waarop sindsdien en nog steeds door talrijke deskundigen wordt aangedrongen — niet had plaats gehad. Terecht werd betoogd, dat men zonder dat niet wel een gemotiveerde beslissing kon nemen.

Ofschoon erkend moet worden, dat de ingediende wetsontwerpen aansloten bij de in de Mijnwetwijziging van 1910 neergelegde beginselen, ware een verklaring waarom aan de gekozen oplossing de voorkeur werd gegeven boven Staatsexploitatie in de memorie van toelichting zeker niet misplaatst geweest. Men vindt daaromtrent alleen de mededeeling, dat de wetsontwerpen werden ingediend

„om de zeer groote moeilijkheden aan de uitoefening „van het petroleumbedrijf door het Land in eigen „beheer verbonden te ontgaan.”

Begrijpelijk is, dat de voorstanders van Staatsexploitatie geen genoegen namen met dezen door niets gesteunden dooddoener. Het resultaat was, dat de gewisselde stukken en de beraadslagingen minder over de aanhangige wetsontwerpen liepen dan over de vraag Staatsexploitatie of niet. In het V.V. werd dan ook reeds een motie dienaangaande aangekondigd.

In de Octoberaflevering van den Indischen Gids van 1915 verscheen een uitvoerige bespreking van het Wetsontwerp van de hand van den ingenieur Wellenstein. De schrijver, blijkbaar volkomen op de hoogte van zijn onderwerp, betoogt daarin, dat zoo óóit, dan hier, de voorloopig verkregen resultaten een verdere exploratie van Staatswege wettigden, dat met deze exploratie betrekkelijk kleine bedragen gemoeid zouden zijn, dat bij succes aan het opzetten van een

Staats-petroleumexploitatie noch uit financieel, noch uit technisch oogpunt, groote moeilijkheden verbonden konden worden geacht, dat ook aan verdere uitbreiding ingeval van gunstige bedrijfsresultaten geen bezwaren in den weg stonden. De later door tegenstanders van Staatsexploitatie zoo op den voorgrond geschoven bezwaren der distributie werden o.a. met een beroep op de gestie der Engelsche Regeering tot meer juiste proporties teruggebracht. Een scherpe critiek op de voorwaarden, waaronder men de concessie wenschte uit te geven en op de formuleering van de artikelen, waarin men deze voorwaarden had trachten vast te leggen, sloot hierbij aan.

Bij de debatten in de Tweede Kamer stelde de eerste spreker, de heer Albarda, zich volkomen terecht direct op het standpunt, dat hoewel het wetsontwerp alleen het terrein Djambi I gold, de te nemen beslissing geacht moest worden te gelden voor het geheele gewest. Zich aansluitende bij het artikel van Wellenstein, werd door hem gewezen op de zonderlinge voorstelling in de aan de memorie van antwoord toegevoegde nota als zou Staatsontginning buitengewoon risquant zijn op grond daarvan, dat men nog niet weet of de aanwezige afzettingen rijk en omvangrijk genoeg zijn om gedurende geruimen tijd een krachtig zelfstandig bedrijf mogelijk te maken. Waar nòch voordien, nòch sindsdien, pogingen zijn aangewend door het Departement van Gouvernementsbedrijven om zich aangaande bedoelden petroleumrijkdom meer afdoende gegevens te verschaffen, kan dit bezwaar niet als ernstig gemeend worden beschouwd. Nadat aandrang geëffend was om boringen in Djambi te verrichten luidde het antwoord, dat gebrek aan personeel en de onmogelijkheid om in de tegenwoordige omstandigheden aan materieel te komen overwegende — er staat niet afdoende — beletselen vormden: Wanneer men nu weet, dat in 1883 dergelijke boringen op het Telaga-Saidterrein ten behoeve van den heer Zylker, voorganger van de „Koninklijke”, werden verricht met het gewone personeel en materieel van de afdeeling grondpeilwezen, welke afdeeling thans wel niet slechter zal zijn uitgerust dan 35 jaar geleden, krijgt men de overtuiging, dat het opheffen van nog bestaande onzekerheid aangaande den rijkdom van Djambi nu niet bepaald een eerste zorg der Regeering is geweest. Dat uit deze onzekerheid door den Minister een argument tegen Staatsexploitatie werd gesmeed versterkte een toch reeds zwakke positie allerminst. Door den heer Albarda werd terecht opgemerkt, dat, indien de Minister zelf niet aan de mogelijkheid van een Staatsbedrijf geloofde, verschillende der in het wetsontwerp vervatte bepalingen niet anders waren dan leege dreigementen. Een warm en goed gedocumenteerd betoog werd besloten met de motie:

„dat het wenschelijk is, dat worde overgegaan tot Staatsexploitatie van de petroleumterreinen in Djambi.”

De tweede spreker, De Meester, bracht na een vernietigende critiek op de bepalingen van het voorgestelde contract, een andere overweging naar voren, die op de gevallen beslissing zonder twijfel van veel invloed is geweest n.l., dat het niet in het belang van den Lande moest worden geacht, de overheerschende positie, door de „Koninklijke” en hare dochter-maatschappijen in Indië ingenomen, door de toewijzing van Djambi aan de „Bataafsche” te versterken. Op dien grond zou z.i. aan Staatsexploitatie de voorkeur moeten worden gegeven. Naar zijne meening zou echter het petroleumbedrijf zeer ingewikkeld zijn — een mijnbouwer zal eerder het petroleumbedrijf onder de eenvoudige mijnbedrijven rangschikken — en zouden vooral aan den verkoop van het product voor het Gouvernement groote bezwaren verbonden zijn. Een tweede motie werd daarom door hem ingediend, de wenschelijkheid uitende, dat de Djambi-exploitatie zou geschieden door een vennootschap, op wier gestie het Land, mede door deelneming in het maatschappelijk kapitaal, overwegenden invloed heeft.

Bij de verdere debatten bleken de bezwaren tegen het bestaan en het versterken van het monopolie der „Koninklijke”, met allen aanleve van dien, door de meeste sprekers te worden gedeeld. De critiek op de gestie der „Koninklijke” was verre van aangenaam en de verdediging van zijn medecontractant door den Minister maakte de zaak vooral niet beter. Waar de bezwaren van het monopolie zoo breed werden uitgemeten, ware het op zijn plaats geweest meer het licht te laten vallen op een goede zijde van het bestaan van dit monopolie, n.l. dat alleen daardoor het ontstaan van een wereldbedrijf mogelijk was, dat bij energieke exploitatie Indië in ruimere mate heeft doen deelen in de indirecte voordeelen, die mijnbouw voor een land medebrengt, dan het geval zou zijn geweest, indien iedere kleine concessie op zich zelf een kwakkelend bestaan zou hebben geleid.

De bestrijding van de motie-Albarda was zwak, en baseerde zich vrijwel uitsluitend op de moeilijkheden der distributie op grond dat deze over de geheele wereld in handen is van slechts twee groote lichamen, waarmede concurrentie niet mogelijk is en op grond daarvan, dat dit distributiebeprijf een dergelijk commercieel karakter heeft, dat het niet door Staatsambtenaren zou kunnen worden uitgeoefend. Waar het Land zich reeds bezig houdt met verkoop van tin, kolen, kinine en zout, met de opiumregie en met den pandhuisdienst, klinkt het laatste argument zeker niet overtuigend. Wat het eerste betreft werd er op gewezen, dat een dumpingpolitiek zijn nut moge hebben tegenover een zwakken concurrent, maar gebruikt tegenover den Staat, die niet door eventueel kapitaalgebrek het hoofd in den schoot behoeft te leggen, geen uitzicht op succes heeft en dus niet zal worden geprobeerd, afgezien nog van het feit, dat het Land over middelen beschikt om een dergelijk optreden van tegenstanders te verhinderen, althans te bemoeilijken.

Tegenover de stelling, dat juist in de zoo lastige distributie de groote winst van het bedrijf zou steken, wees de heer Bogaardt er op, dat hierin dan een sterk argument ligt om uit een oogpunt wel niet van fiscale maar van ethische politiek, juist dan deze distributie van staatswege ter hand te nemen, ten einde de weinig kapitaalcrachtige consumenten in Nederlandsch-Indië tegen de monopolistische exploitatie te beveiligen. Of nu onze Javanen momenteel vooral door de „Standard Oil” geëxploiteerd worden, doet daarbij niet ter zake; verlaging van den prijs der Indische lichtolie zou ook daaraan een eind maken.

De motie-Albarda werd ten slotte met een kleine meerderheid van 37 tegen 34 stemmen aangenomen. De motie-De Meester verviel dientengevolge, terwijl het wetsontwerp zelf verworpen werd met 48 tegen 21 stemmen. Slechts elf leden bleken dus het systeem-De Meester te prefereren boven Staatsexploitatie, wat, gezien de verdere geschiedenis, van belang mag worden geacht.

De vraag of het Land in staat zal zijn de in Djambi te winnen petroleum op loonende wijze af te zetten, terwijl twee groote lichamen, de „Standard” en de „Koninklijke”, een wereldmonopolie bezitten, bleef den verderen gang van zaken beheerschen.

Dienaangaande kan allereerst worden opgemerkt, dat de stelling, dat de genoemde twee organisaties gezamenlijk de wereldmarkt beheerschen, niet langer juist is. Uit een overzicht in de N. R. C. van 16 Nov. l.l. blijkt, dat in Amerika van de 400 raffinaderijen slechts 38 tot de „Standard Oil”-groep behooren, met een raffinagecapaciteit van 40 pCt. van het totaal; 60 pCt. van de gasoline is in handen van onafhankelijken, met ongeveer de helft van de totale petroleumproductie. De „Anglo Persian Cy.”, waarin de Engelsche Regeering een overheerschende positie inneemt, belooft een belangrijke rol te zullen spelen. De Ruemeense productie schijnt geheel onder Duitschen invloed te geraken. Argentinië kent Staatsexploitatie, Oostenrijk Staatsdistributie. Van nòg meer belang is, dat het aantal vindplaatsen van petroleum in de laat-

sté jaren door de intensieve exploratie dermate is toegenomen, dat van een overheersching van de wereldmarkt door een enkele groep — of enkele groepen — in de toekomst geen sprake zal kunnen zijn, zooals terecht vermeld wordt in het met zooveel kennis van zaken geschreven overzicht over de Petroleum-Industrie in 1917 in No. 112 van dit tijdschrift. Blijft de vraag of het Staatsbedrijf zich naast de toch in den aanvang veel krachtiger reeds bestaande organisaties zal kunnen handhaven. Deze vraag wordt ook door technici verschillend beantwoord. Doch ten slotte zijn er slechts twee antwoorden.

Is het antwoord bevestigend, dan vervalt daarmee het bezwaar tegen Staatsexploitatie en de reden, die den heer De Meester er toe bracht zijn motie naast die van den heer Albarda in te dienen. Is het antwoord ontkennend, dan staat m. i. vast, dat de Maatschappij, zooals door De Meester bedoeld, door mindere kapitaalcracht zich nóg veel minder zal kunnen handhaven dan het Staatsbedrijf en dus gedwongen zal zijn zich bij een krachtiger organisatie, in casu de „Koninklijke” aan te sluiten. Men bereikt dan in geen enkel opzicht verzwakking van het monopolie. Naar bescheiden meening heeft dan ook hier, evenals bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlenging der Billiton-concessie, de middenweg, dien men gezocht heeft tusschen het verwerpen van het wetsontwerp en het accepteren van Staatsexploitatie „pure et simple”, den wagen slechts verder in het moeras gevoerd.

De motie-Albarda heeft namelijk niet gevoerd tot Staatsexploitatie in Djambi. Op 7 Nov. 1917, rond twee jaar na aanneming van de motie-Albarda—Mendels, werd een wetsontwerp ingediend, waarin niet deze doch de motie-De Meester belichaamd is. De memorie van toelichting bevat weinig nieuws. Wij lezen opnieuw, dat de Minister van Koloniën, de Gouverneur-Generaal en de Raad van Nederlandsch-Indië tot de slotsom komen, dat winning van olie van Landswege mogelijk, doch niet gewenscht is, terwijl verwerking en verkoop niet door het Land kunnen geschieden. Waar uit de behandeling van andere op mijnbouw betrekking hebbende wetsontwerpen bekend is, dat men zich in Indië van de adviezen van de mijnbouw-deskundigen niet veel pleegt aan te trekken, deze althans ook in dit geval niet worden overgelegd, of zelfs aangehaald, kan men moeilijk verwachten, dat de voor Staatsexploitatie geporteerde Kamerleden zich door deze mededeeling in hunne opinie geschokt zullen voelen.

Het wetsontwerp zelf beoogt de oprichting eener vennootschap van koophandel, waarbij:

- 1°. het nationaal karakter is gewaarborgd;
- 2°. het Land in het beheer medezeggenschap heeft;
- 3°. het Land een aanzienlijk deel van de winst ge-niet bij zoo min mogelijk risico;
- 4°. de bevoegdheid bestaat om grondstof en bereide zelfstandigheden tegen vaststaande prijzen af te nemen;

5°. de mogelijkheid open blijft om het beheer geheel en al onder invloed van het Land te brengen.

Wanneer wij nagaan in hoeverre de bepalingen van het wetsontwerp het bereiken van het gestelde doel waarschijnlijk maken, dan moet erkend worden, dat de kans daarop, wat betreft de hoofdpunten 3° en 4°, 3°. uit een fiscaal, 4°. uit een ethisch oogpunt, gering is.

De financieele zijde van het vraagstuk kan men ruwweg samenvatten door te constateeren, dat 90 pCt. van de risico van nader onderzoek en eerste exploitatie voor het Land zijn, dat de voor de ontginning noodige gelden worden voorgeschoten door derden, die behalve door een rente-garantie van 5 pCt. zich schadeloos kunnen stellen door deelneming in het voor latere exploitatie benodigde kapitaal, dat bij weinig of geen risico uitzicht bestaat op behoorlijk of goed dividend. De verhouding risico voor de

„Koninklijke”, een behoorlijke winst voor den Staat, uit het verworpen contract, is vrijwel omgekeerd.

Wat punt 4° betreft is met vaststaanden(!) prijs de marktprijs bedoeld. Terecht merkt Wellenstein in de „Vragen des Tijds” op, dat van dit artikel 26 toch wel geneerlei economische werking te wachten is.

Het valt dan ook niet te verwonderen, dat blijkens het voorloopig verslag zeer vele leden zich niet met dit wetsontwerp kunnen vereenigen. De bepalingen gaven aanleiding tot talloze vragen en aanmerkingen en de geoeffende critiek is van dien aard, dat men niet verwachten kan, dat het wetsontwerp op grond van eigen verdienste zal worden aangenomen. Wel bestaat echter het gevaar, dat verschillende leden aan dit wetsontwerp nu hun stem zullen geven om eindelijk aan het „gesol met Djambi” een eind te maken. Mijns inziens zou dit zeer te betreuren zijn, daar daarmee uit de drie oplossingen Staatsexploitatie, Exploitatie door de „Koninklijke”, en exploitatie door de gedachte maatschappij, verreweg de slechtste zou zijn gekozen.

Wat betreft de beide andere oplossingen kan, zolang Kamer en Minister niet beschikken over een rapport van een commissie als door Vliegen in 1913 voorgesteld, moeilijk van een op deugdelijke basis rustende keuze sprake zijn. Indertijd is geen uitvoering gegeven aan het voorstel Vliegen op grond, dat het uitbrengen van een dergelijk rapport te veel tijd zou kosten. Opgemerkt moge worden, dat een dergelijk rapport, vooral indien het zich tot het onderwerp petroleum beperkt, binnen $\frac{1}{2}$ van den sinds 1913 verloren tijd zou kunnen zijn uitgebracht.

Dr. J. RUEB.

INDEX-CIJFERS.

Nadat, dank zij regeeringsmaatregelen, het indexcijfer eene daling met 60 punten in Januari had kunnen aanwijzen, vertoont zich voor Februari wederom stijging tot het algemeen totaal van 5828. De vermeerdering bedraagt dus 43 punten en het cijfer blijft nog maar 17 eenheden van het hoogte-record, op het einde van December j.l., verwijderd. Met uitzondering van de diversen hebben alle groepen tot de stijging bijgedragen. Hier volgt de gebruikelijke staat:

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5)	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April „	560	350 $\frac{1}{2}$	626 $\frac{1}{2}$	493	567	2597	118,0
1 Juli „	565 $\frac{1}{2}$	345	616	471 $\frac{1}{2}$	551	2549	115,9
Einde Juli „	579	352	616 $\frac{1}{2}$	464 $\frac{1}{2}$	553	2565	116,6
„ Aug. „	641	369	626	474	588	2698	122,6
„ Sept. „	646	405	611 $\frac{1}{2}$	472 $\frac{1}{2}$	645	2780	126,4
„ Oct. „	656 $\frac{1}{2}$	400 $\frac{1}{2}$	560	458	657	2732	124,2
„ Nov. „	683	407 $\frac{1}{2}$	512	473	684 $\frac{1}{2}$	2760	125,5
„ Dec. „	714	414 $\frac{1}{2}$	509	476	686 $\frac{1}{2}$	2800	127,3
„ Jan. 1915	786	413	535	521	748	3003	136,5
„ Febr. „	845	411	552 $\frac{1}{2}$	561 $\frac{1}{2}$	761	3131	142,3
„ Mrt. „	840	427	597	644	797	3305	150,2
„ April „	847	439 $\frac{1}{2}$	594 $\frac{1}{2}$	630	816	3327	151,2
„ Mei „	893	437	583	600	814	3327	151,2
„ Juni „	818	428	601	624	779	3250	147,7
„ Juli „	838 $\frac{1}{2}$	440 $\frac{1}{2}$	603	625	774	3281	149,1
„ Aug. „	841	438 $\frac{1}{2}$	628	610 $\frac{1}{2}$	778	3296	149,8
„ Sept. „	809 $\frac{1}{2}$	470 $\frac{1}{2}$	667	619 $\frac{1}{2}$	769 $\frac{1}{2}$	3336	151,6
„ Oct. „	834	443 $\frac{1}{2}$	681	631 $\frac{1}{2}$	781	3371	153,2
„ Nov. „	871 $\frac{1}{2}$	444	691	667 $\frac{1}{2}$	826	3500	159,1
„ Dec. „	897	446	731	711 $\frac{1}{2}$	848 $\frac{1}{2}$	3634	165,1
„ Jan. 1916	946 $\frac{1}{2}$	465	782 $\frac{1}{2}$	761 $\frac{1}{2}$	884 $\frac{1}{2}$	3840	174,5
„ Febr. „	983	520 $\frac{1}{2}$	805 $\frac{1}{2}$	801 $\frac{1}{2}$	897 $\frac{1}{2}$	4008	182,2
„ Mrt. „	949 $\frac{1}{2}$	503	796 $\frac{1}{2}$	851	913	4013	182,4
„ April „	970 $\frac{1}{2}$	511	794 $\frac{1}{2}$	895	1019	4190	190,5
„ Mei „	1024	529	805	942	1019	4319	196,3
„ Juni „	989	520	794	895	1015	4213	191,5
„ Juli „	961	525	797	881	1040	4204	191,1
„ Aug. „	999 $\frac{1}{2}$	531 $\frac{1}{2}$	882	873	1086	4372	198,7
„ Sept. „	1018	536 $\frac{1}{2}$	937	858 $\frac{1}{2}$	1073	4423	201,0

Data	Granen en vleesch	Anderc voedings-genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Einde Oct. 1916	1124½	543	990½	850½	1087½	4596	208,7
" Nov. "	1177½	558	1091	850½	1102	4779	217,2
" Dec. "	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
" Jan. 1917	1310	561	1137	825½	1119½	4953	225,1
" Febr. "	1312½	581½	1189	829½	1159½	5072	230,5
" Mrt. "	1346	610½	1226	834½	1283	5300	240,9
" April "	1362	642	1240	842	1293	5379	244,5
" Mei "	1376½	648	1261½	839½	1286½	5412	246,0
" Juni "	1432½	652½	1441	841½	1278½	5646	256,6
" Juli "	1333½	607	1512	840	1296½	5589	254,4
" Aug. "	1342	670	1504½	830	1311½	5658	257,1
" Sept. "	1221½	726	1509½	822½	1354½	5634	256,1
" Oct. "	1226½	724	1575½	824	1351	5701	259,1
" Nov. "	1236½	679	1660½	848	1344	5768	262,2
" Dec. "	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	265,7
" Jan. 1918	1221½	686	1719½	829	1329	5785	262,9
" Febr. "	1235	693	1743	838	1319	5828	265,0

„The Economist” teekent bij de cijfers aan, dat bij de hoofdgroep zich prijsverhoging voor Britsche tarwe en haver voorgedaan heeft. De andere graansoorten en vleesch ondergingen geen wijziging. Bij de tweede groep vindt de stijging haar oorzaak in het hooger prijzen van de koffie. De suikernoteering heeft zich niet gewijzigd. Ten aanzien van de voorraden ruwe suiker te Londen, Liverpool en aan den Clyde vermeldt de maand-circulaire van Connal & Co., dat ultimo Februari 119.538 tons aanwezig waren, tegenover 38.822 in 1917 en 32.300 in 1916. Het cijfer der weefstoffen, dat ook in Januari geen reactie vertoond had, is nog steeds onder den invloed van de katoenprijzen, die oplopende blijven bij de verwachting, dat de scheepsgelegenheid bij voortdoring kleiner zal worden. Nieuwe prijzen zijn vastgesteld voor garens op regeeringscontracten. Het laatste rapport van den „Control Board” vermeldt eene aanmerkelijke verbetering van voorraden. Bij de delfstoffen valt slechts een avance van het tin met 9 eenheden te vermelden. Uit Middlesborough verneemt „The Economist”, dat de staalproductie niet gelijken tred kan houden met de vraag, welke even groot blijft als voorheen. Tenslotte valt bij de diversen nog een kleine prijsval bij leer en eene vermeerdering van 5 punten voor rubber te vermelden. Indigo is 10 punten teruggegaan.

Kleinhandelsprizen. De verhoudingscijfers van verbruiksartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke — zooals de lezer weet, thans nog slechts voor dezulke, waaromtrent in de verslagmaand en de daaraan voorafgaande door dezelfde coöperaties prijsopgaven werden verstrekt — door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende.

Artikelen	1913	1914	1916	1917	Dec. 1917	Jan. 1918	Febr. 1918
Koffie	94	88	100	118	149	151	171
Margarine	127	99	110	122	132	132	132
Olie (boter)	94	97	149	232	308	320	336
Stroop	100	100	161	179	182	182	189
Suiker (basterd) ..	89	91	115	116	116	116	116
„ (melis)	85	89	102	103	103	103	103
Thee	112	113	119	127	117	117	117
Zout	80	80	90	110	140	140	190

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

Abusievelijk werd boven het eerste artikel in het vorig nummer „Scheepshypotheek in Duitschland” geplaatst; immers het artikel blijft beperkt tot eene behandeling der oprichting en oprichtings-

geschiedenis van de Deutsche scheepshypotheekbanken. De lezer wijzige dus het opschrift in „Scheepshypotheekbanken in Duitschland”.

AANTEKENINGEN.

De Oorlogsclausule bij syndicaatsvoorwaarden. — Sinds het uitbreken van den oorlog is het de gewoonte in aanbiedingen tot overneming van leeningen, in syndicaatsvoorwaarden en dergelijke, eene zoogenaamde oorlogsclausule op te nemen; de bedoeling is de partij, welke het aanbod doet of in het syndicaat deelneemt, van alle verplichtingen vrij te stellen, wanneer op politiek gebied iets zeer ernstigs gebeurt. Men kan aannemen, dat dan de Nederlandsche staatsleening gevoelig zal dalen, en gewoonlijk wordt de ontbindende voorwaarde dan ook aan den koers der Nederlandsche schuld vastgeknoopt (bijv. „De partij is ontslagen, wanneer de 4½ pCt. Nederlandsche Leening beneden a pCt. is gedaald”). Bij de jongste crisis is dit (voorzoover ons bekend, voor het eerst) toegepast. In de voorwaarden betreffende syndiceering van 6 pCt. obligatiën Holland Texas Hypotheek Bank was de bepaling opgenomen, dat, bij eene daling van de 4½ pCt. Nederlandsche Leening beneden 95 pCt., de deelnemers ontslagen zouden zijn. Zooals bekend, daalde de koers inderdaad beneden dat cijfer.

Resultaten der Lever Bros Fabrieken. — Deze wereldfirma heeft, zooals de lezer weet, in het afgelopen jaar herhaaldelijk de aandacht getrokken. In den achter ons liggenden zomer werd het kapitaal, dat £ 10.000.000 bedroeg, verviervoudigd. Men zie onze aanteekening op pag. 535 van den tweeden jaargang. Naar medegedeeld werd, bestond behoefte aan verruiming der middelen in verband met de margarine-vervaardiging, waarmede de maatschappij zich is gaan bezighouden. Men weet, dat Engeland — vóór den oorlog afhankelijk van Duitschland voor de verwerking van olie- en vethoudende zaden; en in ons land ter markt gaande voor aanzienlijke hoeveelheden kunstboter — trachtende is zelfstandig in het verkrijgen van dit consumptie-artikel te voorzien. Thans zijn de resultaten van Lever Bros over 1917 bekend geworden. De cijfers wijzen aanzienlijke vermeerdering aan. Vooral de stijging bij de loonen trekt de aandacht, terwijl uit het verslag nog blijkt, dat de rekening, „Prosperity sharing with employees including dividend on co-partnership certificates” £ 130.800 belooft, vergeleken met £ 70.200 in het vorige jaar. Het dividend op de gewone aandelen vermeerderde van 10 pCt. over 1916 tot 15 pCt. over het laatste boekjaar. Een vergelijkend overzicht van de voornaamste posten, uitgedrukt in ponden sterling, in 1917 en vorige jaren laten wij hier volgen.

	Winst-Saldo.	Afschrijving.	Loonen.	Prof. Aand.	Gew. Aand.
1895....	158.578	46.076	—	37.500	75.000
1901....	278.986	396	—	100.000	178.590
1907....	405.331	86.555	32.245	138.531	148.000
1908....	473.132	95.344	37.216	155.572	185.000
1909....	545.482	106.796	42.436	165.000	231.250
1910....	637.329	118.986	55.536	185.307	277.500
1911....	720.748	127.266	39.959	276.023	277.500
1912....	779.403	135.855	40.069	325.979	277.500
1913....	988.238	145.493	41.272	402.604	397.869
1914....	1.152.107	179.205	24.095	499.617	449.190
1915....	1.265.933	164.278	42.947	529.994	528.714
1916....	1.354.607	203.279	70.209	545.000	536.119
1917....	1.608.778	272.241	130.834	562.045	643.658

Volledigheidshalve brengen wij in herinnering de fusie, welke in 1917 plaats vond tusschen Lever en Joseph Watson & Sons te Leeds, nadat tijdens den oorlog reeds een fusie met de bekende Pears Ltd. had plaatsgegrepen. Deze omstandigheden beïnvloeden, zooals vanzelf spreekt, de vermelde cijfers in hooge mate.

Het draadloos station te Nauen. — Toen Duitschland door de Britsche blokkade-politiek zich belemmerd zag in het verkeer met Overzeesche Gewesten, heeft het veel baat gevonden van het station voor draadlooze telegrafie te Nauen. Oorspronkelijk opgericht tot het doen van proefnemingen, kon de installatie vooral voor de verbinding met Amerika goede diensten bewijzen. Gelijk in dit blad reeds vermeld is, hebben ook Nederlandsche belanghebbenden, die zich door Engeland belemmerd zagen bij het gebruik van de kabels, in het Duitsche station eene uitkomst gevonden. Na het afbreken der betrekkingen tusschen het Duitsche Rijk en de Vereenigde Staten deelde de „Frankfurter Zeitung” mede, dat langs den draadloozen weg van Nauen aanzienlijke bedragen Amerikaansche effecten aan het land van oorsprong overgedragen waren. Dit verkeer kon toen natuurlijk geen voortgang meer vinden. Toch heeft het station zijn beteekenis nog niet verloren. Blijkens mededeeling in een Duitsch dagblad werden in 1915 ongeveer 1,33 miljoen woorden geseind. In 1916 was dit cijfer 2,58 miljoen en tot September 1917 ongeveer 3,68 miljoen. Deze vermeerdering wist men technisch te bewerkstelligen door de seinsnelheid van 100 tot 250 letters in de minuut op te voeren. Laten wij hopen, dat men ook in Nederland spoedig zal kunnen beginnen met het tellen aan het eerste miljoen woorden, dat door den handel aan de lucht is toevertrouwd.

Het verkeer op de Seine. — Vóór den oorlog, toen men nog zich durfde bezig te houden met economisch optimisme, werd er wel eens gesproken van „Paris, port de mer”, gelijk men ook andere in het land gelegen steden de kwaliteit van zeehavens wilde verschaffen. De werkelijkheid is echter, dat vóór den oorlog, ook als binnenvaartverkeersweg van de kusthavens naar de Metropool, de Seine een ondergeschikte rol speelde. Door den oorlog is het verkeer in de havens aan de Seine-monding overmatig uitgebreid. Men zie de aanteekening op pag. 680 van den vorigen jaargang. Allengs werd nu ook de rivier sterker met transport belast; zoowel door onvoldoende uitrusting en organisatie in de havens, als op de rivier, kwam evenwel veelal stagnatie voor. In het Parijsche blad „La Dépêche Coloniale” wordt gezegd, dat aan het einde van 1916 en het begin van 1917 herhaaldelijk tusschen 1000 en 2000 afgeladen lichters te Rouaan opgehouden werden. Het wachten der schepen in de zeehavens uit hoofde van deze en andere vertragingen kan men beschouwen de oorzaak te zijn van eene goud-afvloeiing, die, volgens de schatting van het blad, 1 miljoen francs te boven is gegaan, door de schuld voor overliggeld, welke aan de buitenlandsche reeders betaald moest worden. Sedert is de inrichting van het Seine-vaarwater aanmerkelijk verbeterd o.m. door het leggen van lichtboeien, zoodat ook des nachts de vaart, die vroeger wel 5 dagen vereischte, kan worden voortgezet.

Aan het einde der „Overzichten” vindt men een verslag betreffende het artikel *Diamant* in het jaar 1917.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Journal des Economistes. — Parijs, 15 Februari 1918.

Yves-Guyot, Les projets de loi sur les mines; *A. Raffalovich*, L'Année économique et financière en Autriche; *E. Lémonon*, La guerre et la situation économique de l'Italie; *A. Pawlowski*, L'Industrie textile française pendant la guerre; *A. Marvaud*, Le nationalisme économique en Espagne; *Y.-G.*, Le Président Wilson et les chemins de fer américains; *E. Falck*, La situation budgétaire de la ville de Marseille.

Uit het overzicht, in het eerste artikel gegeven, blijkt dat ook in Frankrijk thans de vraag aan de orde is, of en in hoeverre mijnbouw in de toekomst door particulieren

dan wel door den Staat zal hebben te geschieden. Het laatste regeeringsontwerp, van 10 Januari 1918, sluit particuliere exploitatie niet uit. Intusschen zal de Staat, waar zulks wenschelijk wordt geacht, terreinen en concessies aan zich kunnen trekken, terwijl concessies, aan particulieren slechts van beperkten duur kunnen zijn en een winstaandeel aan den Staat moeten bevatten. Bovendien komen de mijnen na afloop der concessie aan den Staat.

The Quarterly Journal of Economics. — Cambridge, U.S.A., Februari 1918.

H. J. Wheeler, The fertilizer needs of the United States; *E. O. Merchant*, The Government and the news-print paper manufactures; *E. E. Agger*, Our large change: the denominations of the currency; *M. L. Stecker*, The founders, the molders, and the molding machine; *St. E. Howard*, Some aspects of french railway war finance; *L. B. Wehle*, Labor problems in the United States during the war.

Het artikel van den heer Merchant is merkwaardig, ook hierom omdat het een inzicht geeft in het standpunt, dat de Amerikaansche Regeering op het oogenblik tegenover het bedrijfsleven inneemt. Toen in 1916 de papierenprijzen, vooral voor de dagbladders, begonnen te stijgen, heeft de Regeering de Federal Trade Commission opgedragen een onderzoek in te stellen naar de oorzaken der stijging, welk onderzoek openbaar is gemaakt. Toen de papierproducenten niet van zins bleken zich te beperken tot wat naar het oordeel der Fed. Trade Commission een billijke verhooging kon worden geacht, volgde een vervolging krachtens de Sherman Anti-Trust wetgeving. Ten slotte werd in October jongstleden een wetsontwerp ingediend, waarbij voorgesteld werd de papierfabricatie geheel in overheids-handen te brengen. Met een kleine meerderheid is het ontwerp echter in Januari '18 verworpen. Intusschen heeft de Fed. Trade Commission een „news-print statistical office” ingesteld, waaraan zoowel de papierfabrikanten als de dagbladders gedetailleerde wekelijksche en maandelijksche gegevens nopens hun bedrijf moeten inzenden.

Belangrijke gegevens bevat ook het artikel van den heer L. B. Wehle. Het intreden in den oorlog heeft de Amerikaansche Regeering aanleiding gegeven voorbeeld van de Britsche Munitiewet in verschillende bedrijfstakken in te grijpen. Labor Adjustment Boards werden ingesteld en Mediation Commissions, terwijl in Januari 1918 alles werd samengebracht in een nieuw opgericht afzonderlijk Ministerie van Arbeid.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Maart 1918.

M. P. Meuriot, Le recensement de l'an II (Slot); *M. Bellon*, Chronique des questions ouvrières et des assurances sur la vie; *P. M.*, La Population de la Suisse d'après l'altitude.

The Bankers' Magazine. — Londen, Maart 1918.

Bevat o.a.: Should the Bank Act be repealed?

Een redactioneele beschouwing over deze vraag, die sedert de jaarrede van Sir Edward Holden de penen in Engeland in beweging heeft gebracht. Het artikel herinnert aan het wetsvoorstel indertijd door Lord Goschen ingediend, waarbij voorgesteld werd de Bank of England te machtigen tot het uitgeven van 1 £ en 10 sh. notes, tegen 80 pCt. gouddekking — een denkbeeld, dat intusschen bij de sedert den oorlog uitgegeven currency notes niet is overgenomen. Overigens bevat het nummer de verslagen van de jaarvergaderingen der groote banken.

The Geographical Journal. — Londen, Maart 1918.

J. C. Smuts, East Africa; *H. Swayne*, The future of Siberia; *O. Letcher*, Notes on the South-Western Area of „German” East Africa.

Het eerste artikel is de voordracht door Generaal Smuts, den bevelhebber der Britsche strijdmachten, voor de „Royal Geographical Society” te Londen aan het einde van Januari gehouden, over de expeditie in Duitsch Oost-Afrika. De krijgsman, die met zijn tros gebied binnentrekt nog maar sporadisch door blanken betreden, doet andere waarnemingen aangaande het geografisch aspect dan ontdekkingsreizigers of zendelingen, die vrijer zijn in de bepaling hunner bewegingen. Op een summier schets van de structuur van den bodem volgt een resumé van den strijd, belicht met de vermelding van de klimatologische invloeden. Smuts bespreekt daarna het probleem der verkeerswegen in Centraal-Afrika om in vervolg daarop aandacht te wijden aan de

tweespalt der Britsche en Germaansche ambities in het Kongobekken. „People talk of the expansion of Europe; but it is really more instructive to speak of the contraction of the globe!” Smuts karakteriseert den Duitschen wensch koloniën te bezitten, als verlangen beschikking te hebben over: 1°. grondstoffen voor de economische moederlandsche maatschappij, 2°. inlandsche legers en militaire steunpunten. Dit laatste argument zou nog het sterkst gelden, terwijl het Duitsche oogmerk is nederzetting uit Europa in de koloniën tegen te gaan. Duitsche schrijvers worden geciteerd ter staving van de beweerde imperialistische bedoelingen van Berlijn ten aanzien van tropisch Afrika. Tenslotte stelt Smuts dan de al-britsche gevoelens hier tegenover. Het Britsche keizerrijk is een associatie welke veiligheid slechts verzekerd is door onkwetsbaarheid der verbindingen. Allereerst dus voorkomende, dat aan een andere mogendheid de gelegenheid geboden is den samenhang te bedreigen, moet het Imperium zich de middelen verschaffen, die een zoodanig gevaar het hoofd bieden. Dit zij — aldus Smuts — een nieuwe Monroe-leer voor Afrika. Het lezenswaardige artikel bevat een merkwaardige illustratie, terwijl er voorts een hoogtekaart van Oost-Afrika aan toegevoegd is.

Men vindt voorts in dit nummer de correspondentie in extenso tusschen het R.G.S. en het Geographical Society of Lisbon, waarvan in de dagbladen gewag gemaakt is, naar aanleiding van Henderson's opzienbarend voorstel in Afrika een internationalen staat te stichten.

Weltwirtschaft. — Berlijn, Februari-Maart 1918.

Prof. Dr. Karl Sapper, Deutsche und nordamerikanische Interessen in Mittelamerika; *O. Corbach*, Russlands und Sibiriens weltwirtschaftliche Zukunft; *E. Trott*, Das nationale Kohlenkonsortium Spaniens; *Dr. Ernst Schulze*, Der Einfluss des Krieges auf das Wirtschaftsleben Chiles; *Prof. Dr. A. Manes*, Australische Verkehrsprobleme im Kriege; *O. Müller*, Zur Frage der Vereinheitlichung des Verkehrs wesens.

De Indische Mercur. — Amsterdam, 5 April 1918.

Bevat o.a.: *F. Oudschans Dentz*, De voedselvoorziening in Suriname.

Dit artikel resumeert de voedselnooden in de kolonie, die reeds uit de dagbladen zijn bekend geworden en vertelt van de maatregelen die ter afweergenomen zijn. Vooral heerscht gebrek aan meel nu de V.S. niet meer leveren. Getracht wordt de eigen productie op te voeren, in het bijzonder wil men aan de cultuur van rijst, maïs, cassave en bananen uitbreiding geven. De Koloniale Staten hebben de verordening aangenomen, waarbij mannen en vrouwen tusschen 16 en 50 jaar, die zonder middel van bestaan zijn, tot landarbeid verplicht worden. De kolonie is dus het moederland nog vóór geweest met een vorm van burgerlijken dienstplicht.

De Ingenieur. — 's-Gravenhage, 13 April 1918.

Bevat o.a.: *Prof. ir. R. W. van der Veen*, Economische vorming en invloed van den ingenieur.

Schrijver weerlegt de bewering, dat de Technische Hoogeschool geen leiders van industriele bedrijven zou opleveren, omdat te Delft te weinig aandacht geschonken zou worden aan de economische vorming. Zeer interessante tabellen worden gegeven — samengesteld uit de jaarlijksche naamlijsten van gediplomeerden te Delft, uitgegeven door de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs en „Van Nierop en Baak” — waarbij door percentsgewijze vergelijking het tegendeel aangetoond wordt. Prof. Van der Veen is dan ook eerder van meening, dat eventueele achterstand van den ingenieur als leider, zijn oorsprong vindt in een tekort aan aspiranten. De normale ontwikkeling zal hierin verbetering brengen, aan instelling van een ander ingenieursdiploma bestaat z. i. geen behoefte. De schrijver besluit met de ingenieurs eenzijdig te verklaren tot de aangewezen leiders van het economisch leven. Terecht wordt gelaakt de afwezigheid van ingenieurs in onderscheidene bestuurscolleges; genoemd worden de Raad van State, terwijl nog medegedeeld wordt, dat in de Tweede Kamer 43 meesters in de rechten en slechts 3 ingenieurs zitting hebben.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Stopzetten uitvoer voedingsmiddelen. Ingevolge verzoek van den Minister van

Landbouw zal de Directie der Nederlandsche Uitvoermaatschappij van 13 dezer af geen uitvoervergunningen meer endosseeren voor voedingsmiddelen. De nog in omloop zijnde uitvoervergunningen voor deze artikelen zijn met ingang van 15 dezer ingetrokken.

Uitvoerverbod. Met ingang van 9 dezer is verboden de uitvoer van *maté*, ook wel genoemd Paraguay-thee (afkomstig van *Ilex Paraguariensis*).

Uitvoer van visch. In het algemeen zal geen vergunning worden verleend tot uitvoer van *Zwiderzee-haring*, vangst 1918.

Verbouw van gewassen. Aan de burgermeesters is verzocht, zonder machtiging van den Minister, na 15 dezer in de gemeenten geen vergunningbewijzen voor den verbouw van gewassen meer uit te geven, tenzij daaromtrent het oordeel der Cultuurcommissie in de provincie is ingewonnen.

Landbouw-inventarisatie. Ook dit jaar zal weder een inventarisatie plaats vinden van het bebouwde oppervlak en een berekening worden gemaakt van de vermoedelijke oogstbrenst van iederen landbouwer.

Samenstelling regeeringsbloemen-meel. Met ingang van 15 dezer zal regeeringsbloem bestaan uit 80 pCt. tarwe- en roggebloem, 10 pCt. aardappelmeel en 10 pCt. Amerikaanse bloem. Het regeeringsmeel wordt samengesteld uit 45 pCt. ongebuild tarwemeel, 40 pCt. idem roggemeel, 10 pCt. erwten-(boonen-)meel en 5 pCt. gries, grind of zemelen. De hoeveelheid erwten- of boonenmeel mag wel minder, doch niet meer dan 10 pCt. bedragen; bij minder dan 10 pCt. of bij geheel ontbreken van erwten/boonenmeel wordt het resteerende, percentage gelijk over de tarwe en rogge verdeeld.

Graan voor branderijen. In verband met den ongunstigen stand der graanvoorziening is thans besloten geen graan meer beschikbaar te stellen voor de Schiedamsche branderijen, die dus na verwerking van hun voorraad moeten stop zetten. De gistvoorziening zal in het vervolg geheel moeten geschieden door de Gist- en Spiritusfabriek te Delft.

Teeroliën. Behoudens hoeveelheden van niet meer dan 1 K.G., is verboden de verkoop, de aflevering en het vervoer van steenkoolteer, teeroliën, carbolineum en naphthaline.

Chemicaliën. Door den Minister van Landbouw is ingesteld een Rijksbureau voor Chemicaliën.

Zwavel. Verboden is de aflevering en het vervoer van zwavel in iederen vorm, met uitzondering van hoeveelheden van ten hoogste 100 gram, af te leveren door apothekers en drogisten in winkel-debiet.

Beteugeling van den smokkelhandel. In eene circulaire aan de gemeentebesturen dringt de Minister van Landbouw, enz. er op aan, personen, die betrapt zijn op het plegen van uitvoerfraude, hetzij met distributie-goederen, hetzij met andere, tijdelijk uit te sluiten van het verkrijgen van distributie-artikelen van gemeentewege.

Burgerlijke dienstplicht. Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot invoering van den burgerlijken dienstplicht.

Personeel inbeslaggenomen schepen. De Minister van Marine heeft voor het personeel der scheepvaartmaatschappijen, dat tengevolge der inbeslagneming van een deel der handelsvloot werkloos zou worden, de gelegenheid geopend een vrijwillige verbintenis in den zeedienst aan te gaan voor den verderen duur van den oorlog.

Gasbesparing. Bij circulaire heeft de Directeur der Rijkskolendistributie aan de gasfabrieken medegedeeld, dat het in verband met de onzekerheid inzake steenkolen uit het buitenland, noodzakelijk is, de over de zes zomermaanden toegewezen hoeveelheid gas met 10 pCt. te verminderen. Aangenomen wordt, dat deze bezuiniging door beperking van straatverlichting, enz. bereikt kan worden.

MAANDCIJFERS.

OPBRENGST VAN SPOOR- EN TRAMWEGEN
OVER HET JAAR 1917.
(Ontleend aan de „Ingenieur“)

Namen der Maatschappijen.	Totale opbrengst.	
	1917.	1916.
Maatsch. t. Expl. v. Staatssp.	f 55.077.411	f 51.194.992
Holl. IJz. Spoorwegmaatsch.	„ 40.732.867	„ 38.259.069
Ned. Centr. Spoorwegmaatsch.	„ 4.291.774 ¹⁾	„ 3.864.550 ¹⁾
Noord-Brab.—Duitsche Spoorwegmaatschappij	„ 1.175.565 ¹⁾	„ 628.099 ¹⁾
Hollandsche Buurtspoorwegen	„ 225.289	„ 196.487
Dedemv. Stoomtr.wegmaatsch.	„ 371.103	„ 335.002
Tramweg-Mij. „De Meijerij“		
lijn Veghel-Eindhoven-Belg.		
grens en St. Oedenrode-		
's Bosch	„ 260.009	„ 228.350
lijn Eindhoven-Helmond-		
Asten en Geldrop-Heeze	„ 87.893	„ 72.850
Zuid-Nederl. Stoomtramw.-Mij.	„ 427.176	„ 392.337
Nederlandsche Tramweg-Mij.	„ 1.185.760	„ 1.005.454
Rotterdamse Tramweg-Mij.	„ 2.132.217 ²⁾	„ 1.989.391 ²⁾
Westlandsche Stoomtr.w.-Mij.	„ 380.792	„ 330.316
Gemeentetram te Amsterdam	„ 5.951.922	„ 5.441.520
Haagsche Tramwegmaatsch.	„ 3.197.193	„ 2.841.442
Rotterd. Elect. Tramweg-Mij.	„ 1.420.265 ²⁾	„ 1.374.663 ²⁾
Ned.-Ind. Spoorwegmaatsch.		
lijn Samarang-Vorsten-		
landen-Willem I.	„ 5.395.798	„ 5.752.526
Oost-Java Stoomtramweg-Mij.		
lijn Modjokerto-Ngoro	„ 182.600	„ 194.900
lijn Soerabaija-Krian	„ 660.200	„ 559.200
Semarang-Cheribon Stoom-		
tramwegmaatschappij	„ 3.594.400	„ 3.120.200
Samar.-Joana Stoomtr.w.-Mij.	„ 2.947.600	„ 2.670.700
Serajoedal Stoomtramw.-Mij.		
lijn Maos-Bandjarnegara	„ 720.000	„ 740.500
lijn Bandjarneg.-Wonosobo	„ 84.400	—
Deli-Spoorwegmaatschappij	„ 4.994.000	„ 4.434.906

¹⁾ Dit cijfer, hetwelk in de „Ingenieur“ niet voorkomt, is aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek“ ontleend.
²⁾ Eveneens niet in de „Ingenieur“ voorkomend, aan de „Nieuwe Financier en Kapitalist“ ontleend.

PRODUCTIE DER KOLENMIJNEN. *)

(Ontleend aan „Maandschrift Centraal Bureau Statistiek“)

Naam van de Mijn	Januari		Februari	
	1918	1917	1918	1917
<i>Staatsmijnen.</i>				
„Wilhelmina“	49.718	37.968	46.833	35.550
„Emma“	53.368	43.160	49.729	47.799
„Hendrik“	8.077	—	10.174	—
Totaal	111.163	81.128	106.736	83.349
<i>Particul. mijnen.</i>				
Domaniale mijn	41.902	36.620	38.656	35.112
Mijn Laura en Vereniging	43.000	36.500	40.300	33.200
Oranje-Nassau mijnen	68.258	63.591 ¹⁾	64.425	59.262
Mijn Willem Sophie	21.500	22.500	20.000	21.000
Totaal	174.660	159.211 ¹⁾	163.391	148.574
Totaal generaal	285.823	240.339 ¹⁾	270.127	231.923

*) In tonnen.

Het „Maandschrift“ teekent bij de cijfers aan: uit bovenstaande cijfers blijkt, dat in Februari 1918 15.696 ton minder werd geproduceerd dan in Januari 1918 en, indien men de productie der Staatsmijn „Hendrik“ buiten beschouwing laat, 28.030 ton méér dan in Februari 1917.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	13 April 1918	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bank (Bel.Binn.Eff.	4 1/2 „ 1 „ '15	4 „ 23 „ '14
Vrsch.in R.C.	5 1/2 „ 19 Aug.'14	5 „ 23 „ '14
Bank van Engeland	5 „ 5 Apr.'17	3 „ 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 „ 23 Dec.'14	4 „ 5 Febr.'14
Bank van Frankrijk	5 „ 21 Aug.'14	3 1/2 „ 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 „ 12 Apr.'15	4 „ 12 Mrt. '14
Russische Staatsbk.	6 „ 27 Juli '14	5 „ 1 Apr. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 „ 9 „ '15	5 „ 6 Febr.'14
Zweedsche Rijksbk.	7 „ 20 Mrt.'18	4 1/2 „ 6 „ '14
Zwitsersche Nat. Bk.	4 1/2 „ 31 Dec.'14	3 1/2 „ 19 „ '14
Bank van Italië	5 „ 10 Jan.'18	5 „ 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javaasche Bank	3 1/2 „ 1 Aug.'09	3 1/2 „ 1 Aug.'09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
13 Apr. '18	2 1/4-3	4	3 9/16	4-5/8	—	1 1/2-2 1)
8-13 „ '18	2 1/2-3	4-5/8	3 9/16	4-5/8	—	1 1/2-5 1/2
2-6 „ '18	2 1/8-3 1/4	4 1/2-5 1/2	3 9/16-1 1/2	4-5/8	—	2 1/2-4
25-28 M. '18	3-1/4	4 3/4-5	3 9/16	4-5/8	—	5 1/2-6
9-14 Apr. '17	1 1/8-5/8	2-1/2	4 1/8-1 1/2	4-5/8	—	2-1/2
10-15 Ap. '16	1 1/2-2 1/2	4-5	4 1/8	4 1/4-5/8	—	1 1/2-2
20-24 Jul. '14	3 1/8-5/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 1/4	1 1/4-2 1/2

1) Noteering van 12 April.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Ondanks de zeer geringe omzetten waren de koersen op de oorlogvoerende deze week vast. Londen klonk van 10.06 tot 10.22. Parijs van 37 tot 37.60 en New York van 211 1/4 tot 214. De hoogste koersen werden Vrijdag voormiddag betaald, daarna werd de stemming iets flauwer en de markt sloot op 10.16, 37.50 en 213.

Marken en Kronen eveneens vaster. Geopend op circa 41.27 1/2 en 26.30 liepen de koersen in drie dagen op tot circa 41.92 1/2 en 26.85 en bleven verder ongeveer op deze prijzen hangen. Zwitserland was vrij stabiel 50 à 50.20. De Scandinavische wissels waren allen aangeboden, zoodat een daling van 50 à 60 cents plaats vond. Op de lage koersen ontwikkelde zich eenige vraag, zoodat de markt eerder vaster sloot. Spanje zeer vast 55.25 à 59.—.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	St. Petersburg 1)	New York 1)
8 April 1918	10.07 1/2	37.10	41.35	26.30	—	2.11 1/4
9 „ 1918	10.06	37.—	41.40	26.42 1/2	—	2.11 1/4
10 „ 1918	10.09 1/2	37.25	41.80	26.65	—	2.11 1/2
11 „ 1918	10.14 1/2	37.60	41.92 1/2	26.85	—	2.13
12 „ 1918	10.19	37.65	41.92 1/2	26.85	—	2.14
13 „ 1918	10.16	37.50	41.92 1/2	26.85	—	2.13
Laagste d. w. 1)	10.05 1/2	36.90	41.10	26.10	—	2.10 1/2
Hoogste „ „ 1)	10.22	37.65	42.30	27.05	—	2.14 1/4
6 April 1918	10.08	37.10	41.70	26.65	—	2.12
30 Mrt. 1918	10.22 1/2	37.75 2)	42.60 2)	27.45 2)	—	2.14 3/8
Muntpariteit	12.10 5/8	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.
2) Noteering van 28 Maart.

Data	Stock-holm ²⁾	Kopen-hagen ²⁾	Chris-tiania ¹⁾	Zwitser-land ²⁾	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
8 Apr. 1918	72.15	66.60	67.75	50.12½	55.25	99¾-100½
9 " 1918	72.—	66.75	67.55	50.10	55.40	99¾-100½
10 " 1918	71.80	66.25	67.15	50.25	55.50	99¾-100½
11 " 1918	71.80	66.10	67.15	50.12½	55.75	99¾-100½
12 " 1918	71.65	66.25	67.20	50.10	56.—	99¾-100½
13 " 1918	71.65	66.25	67.15	50.—	57.—	99¾-100½
L'ste d. w. ¹⁾	71.50	65.90	66.90	49.90	54.75	99¾
H'ste " " ¹⁾	72.20	66.75	67.90	50.25	58.—	100½
6 Apr. 1918	72.10	66.75	67.50	50.20	55.25	99¾-100½
30 Mrt. 1918	72.25 ²⁾	67.20 ²⁾	68.25	50.10 ²⁾	55.—	99¾-100½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Particuliere opgave

²⁾ Noteering van 28 Maart.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. Rm. 4)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
13 April 1918	4.76.45	5.72	nom.	46¾/4
Laagste d. week.	4.76.45	5.72	—	46¾/4
Hoogste " " "	4.76.50	5.72¼/4	—	47¼/8
6 April 1918	4.76.45	5.72½/2	nom.	46¾/4
30 Maart 1918	4.76.45	5.72¼/4	nom.	46
Muntpariteit....	4.86.67	5.18¼/4	95¼/4	40¾/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	5 Maart 1918	2 April 1918	Tijdperk 3-5 April 1918		5 April 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 7/10	97 7/10	97 7/10	97 7/10	97 7/10
B. Aires....	d.p.gd.pes.	50 1/2	51	50 1/4	51 1/2	50 3/4
Calcutta...	sh/d.p.rup.	1/5 1/2	1/5 1/2	1/5	1/5 1/10	1/5 1/2
Hongkong...	id. p. \$	2/11 3/4	3/0 7/8	3/0 3/4	3/0 3/4	3/0 3/4
Lissabon...	d.p.escudo	29 1/8	28 1/4	27 7/8	28 7/8	28 3/8
Madrid....	Peset. p. £	19.46	18.52	18.27	18.49	18.28
Montevideo..	d.p.peso	59 1/2	63	62 1/2	64	63 1/2
Montreal...	\$ per £	4.81 1/4	4.83 3/4	4.83 3/8	4.85	4.84 3/4
Petrograd...	R. p. £ 10	nom.	nom.	nom.	nom.	nom.
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	13 11/32	13 11/32	13 3/16	13 3/16	13 3/16
Rome.....	Lires p. £	42.63	41.78	41.80	41.95	41.90
Shanghai...	sh/d.p.tael	4/3	4/4 3/4	4/4	4/4	4/4
Singapore...	id. p. \$	2/4	2/3 3/4	2/3 1/2	2/4	2/3 3/4
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	14 25/32	15 7/16	15 9/16	15 13/32	15 13/32
Yokohama...	sh/d.p.yen	2/2 1/2	2/2 1/16	2/2	2/2 1/8	2/2 1/16

¹⁾ Noteeringen op 90 dagen.

²⁾ Noteering van 14 Februari.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York	
13 April 1918.....	46 1/4	93 3/8	
6 " 1918.....	45 5/8	91 3/8	
30 Maart 1918.....	45 5/8 ¹⁾	92 1/8	
23 " 1918.....	46	92 7/8	
16 " 1918.....	43	86 1/2	
9 " 1918.....	42 3/4	85 3/8	
17 April 1917.....	36 9/16	73 3/8	
15 April 1916.....	30 3/8	63 1/4	
20 Juli 1914.....	24 11/16	54 1/8	

¹⁾ Noteering van 28 Maart.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 April 1918.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 24.158.695,06 B.-bk. " 118.628,57 Ag.sch. " 12.319.433,15 1/2	f 36.596.756,78 1/2
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—
Idem eigen portef. f	8.220.051,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	8.220.051,—
Beleeningen	H.-bk. f 58.513.068,54 B.-bk. " 4.318.797,56 Ag.sch. " 48.862.539,96	
	f 111.694.406,06	
Op Effecten	f 109.718.906,06	
Op Goederen en Spec.	1.975.500,—	111.694.406,06
Voorschotten a. h. Rijk	—	13.665.026,32 1/2
Munten Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 91.456.370,—	
Muntmat., Goud	638.695.950,74 1/2	
	f 730.152.320,74 1/2	
Munt, Zilver, enz.	7.135.256,23 1/2	
Muntmat., Zilver	—	737.287.576,98
Effecten		
Bel. v. h. Res. fonds.	f 5.150.192,50	
id. van 1/3 v. h. kapit.	3.950.039,62 1/2	9.100.232,12 1/2
Geb. en Meub. der Bank	—	1.465.000,—
Diverse rekeningen	—	86.664.963,61 1/2
		f 1004.694.012,89

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.234.534,18 1/2
Bankbiljetten in omloop	894.910.970,—
Bankassigatiën in omloop	2.221.248,95 1/2
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	73.489.489,84 1/2
Diverse rekeningen	8.837.769,90 1/2
	f 1004.694.012,89
Beschikbaar metaalsaldo	f 542.401.497,14 1/2
Op de basis van 1/3 metaaldekking	348.277.155,38 1/2
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.712.007.485,—
Verschillen met den vorigen weekstaat:	
	Meer
Disconto's	7.353.377,68
Buitenlandsche wissels	1.240.415,—
Beleeningen	3.423.760,08
Goud	8.755.614,20
Zilver	18.620,85
Bankbiljetten	1.012.085,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	11.145.404,48 1/2

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschbare schulden
13 April 1918	730.152	7.135	894.911	75.711
6 " 1918	721.397	7.154	893.899	64.320
30 Maart 1918	722.184	7.285	889.692	59.943
23 " 1918	723.051	7.337	864.373	66.509
16 " 1911	723.807	7.323	858.394	58.834
9 " 1918	722.096	7.225	859.317	65.835
2 " 1918	723.746	7.240	870.334	71.288
23 Febr. 1918	714.679	7.295	845.856	83.486
16 " 1918	716.341	7.275	854.035	90.845
9 " 1918	716.432	7.278	859.884	99.821
2 " 1918	707.609	7.275	892.087	58.386
26 Jan. 1918	707.000	7.176	871.586	77.132
19 " 1918	707.988	7.031	883.034	60.031
14 April 1917	590.555	6.856	755.372	80.222
15 April 1916	523.023	1.727	654.425	86.346
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
18 Apr. 1918	36.597	—	111.694	542.401	76
6 „ 1918	29.243	10.000	115.118	536.216	76
30 Mrt. 1918	19.165	—	115.737	538.809	77
23 „ 1918	20.822	—	108.980	543.478	78
16 „ 1918	21.714	—	103.580	546.945	80
9 „ 1918	24.064	—	111.170	543.537	79
2 „ 1918	26.363	—	124.022	541.907	78
23 Febr. 1918	30.574	—	116.030	535.386	78
16 „ 1918	24.090	—	139.462	533.877	77
9 „ 1918	30.120	8.000	145.838	531.018	75
2 „ 1918	80.657	66.000	90.157	524.005	75
26 Jan. 1918	76.114	53.000	90.515	523.613	75
19 „ 1918	72.498	47.000	90.346	525.582	76
14 Apr. 1917	77.830	60.000	88.379	429.372	71
15 Apr. 1916	95.662	74.000	74.018	375.835	71
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	13 April 1918	6 April 1918
Aan schatkistpromessen..	f 64.970.000,—	f 60.970.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ —	„ 10.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 68.787.000,—	„ 68.827.000,—
Aan zilverbons	„ 29.349.960,—	„ 29.239.484,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Sedert 18 Maart 1918 worden slechts de telegraphisch hier te lande ontvangen totaalcijfers der obligo's en der uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo medegedeeld.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere openstb. schulden
6 April 1918....	***	***	241.000	
30 Maart 1918....	***	***	233.700	
25 „ 1918....	***	***	239.100	
22 Dec. 1917....	86.793	18.123	171.712	60.038
15 „ 1917....	88.861	17.329	169.277	61.197
7 April 1917....	72.580	23.088	153.580	35.750
8 April 1916....	44.048	34.252	141.790	31.134
25 Juli 1914....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekking-percentage
6 Apr. 1918	—	119.300	—	***	63.900	***
30 Mrt. 1918	—	116.800	—	***	64.700	***
25 „ 1918	—	117.900	—	***	62.800	***
22 Dec. 1917	7.146	33.467	68.469	23.666	58.566	45
15 „ 1917	7.841	33.115	67.378	23.726	58.096	45
7 Apr. 1917	6.592	38.842	47.362	6.357	58.671	51
8 Apr. 1916	6.353	17.151	47.831	27.902	43.715	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa.

²⁾ Op de basis van $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere openstb. schulden	Disconto's	Dto. rekeningen ¹⁾
9 Febr. 1918 ..	609	1.250	923	1.094	505
2 „ 1918 ..	616	1.192	1.013	1.089	475
26 Jan. 1918 ..	631	1.157	1.043	1.099	429
19 „ 1918 ..	630	1.185	1.038	1.106	432
12 „ 1918 ..	619	1.187	1.103	1.116	505
5 „ 1918 ..	594	1.226	1.074	1.132	444
10 Febr. 1917 ..	714	1.104	986	958	449
12 Febr. 1916 ..	886	922	1.021	924	663
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
10 April 1918	60.436	47.881	***	***	***
3 „ 1918	61.429	47.998	***	***	***
27 Mrt. 1918	60.611	47.817	***	***	***
20 „ 1918	60.605	47.359	223.922	28.500	198.363
12 April 1917	54.931	38.631	151.713	28.500	115.729
12 April 1916	57.922	33.658	111.019	28.500	75.718
22 Juli 1914	40.164	29.317	.....	.....	.....

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage ¹⁾
10 Apr. '18	56.868	102.069	40.078	132.194	31.005	18,—
3 „ '18	59.300	113.487	36.288	150.273	31.881	17,09
27 Mrt. '18	55.951	112.356	43.843	137.549	31.244	17,22
20 „ '18	56.986	99.230	35.373	134.381	31.696	18,67
12 Apr. '17	37.596	123.624	49.392	128.863	34.750	19,50
12 Apr. '16	33.188	90.545	68.803	79.961	42.714	28 $\frac{1}{2}$
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage ¹⁾
7 April 1918	2.527.515	2.408.727	1.529.559	11.917.046	34
31 Mrt. 1918	2.526.876	2.408.530	1.546.759	11.977.807	34
23 „ 1918	2.526.110	2.408.381	1.349.443	11.399.211	34
15 „ 1918	2.525.149	2.408.207	1.332.481	11.355.288	34
7 April 1917	2.548.055	2.531.940	350.236	8.558.966	34
7 April 1916	2.504.632	2.460.855	906.009	6.674.754	51
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 April 1918	15.202.759	7.595.003	***	1.517.900
31 Mrt. 1918	16.034.259	9.029.669	***	1.536.500
23 „ 1918	13.469.103	7.129.206	8.093.400	1.336.300
15 „ 1918	13.349.430	6.745.209	8.029.800	1.319.500
7 April 1917	9.941.607	4.819.929	—	—
7 April 1916	5.189.770	1.727.368	2.143.900	870.000
23 Juli 1914	750.892	943.964	.....	.....

RUSSISCHE STAATSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Roebel.

Data n. st.	Goud	Te goed in buitenland	Zilver	Schatkistbiljetten	Disconto's en beleeningen	Circulatie	Rek. Courant
5 Nov. '17	1.292	2.309	178	15.507	2.177	18.917	2.698
29 Oct. '17	1.295	2.309	178	15.222	2.155	18.062	2.726
21 „ '17	1.296	2.309	168	14.479	2.071	17.859	2.715
13 „ '17	1.297	2.309	155	14.098	2.150	17.290	2.721
5 Nov. '16	1.556	2.055	110	6.014	798	7.935	1.770
5 Nov. '15	1.604	35	26	3.119	1.249	6.054	1.397
21 Juli '14	1.601	144	74	....	757	1.634	1.099

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.ges. voorsch. afd. Staat
11 Apr. '18	5.376.311	2.037.108	255.133	***	15.100.000
4 " '18	5.375.025	2.037.108	254.966	1.173.865	14.800.000
28 Mrt. '18	5.373.546	2.037.108	255.425	1.139.495	14.000.000
21 " '18	5.372.264	2.037.108	255.768	1.152.531	13.700.000
12 Apr. '17	5.222.346	1.947.672	259.606	780.280	9.800.000
13 Apr. '18	4.893.313	—	359.305	781.194	6.900.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren.	Rek. Crt. Staat
	1.583.266	1.100.825	1.128.573	26.086.784	3.296.955	57.184
	1.816.691	1.103.381	1.113.936	25.847.884	3.126.344	83.912
	1.328.218	1.105.289	1.102.857	25.179.328	2.808.557	47.275
	1.039.775	1.107.275	1.139.889	24.824.969	2.740.615	55.184
	493.068	1.261.885	1.181.999	18.844.127	2.510.370	91.048
	380.744	1.617.384	1.231.681	15.183.959	1.993.804	37.144
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. saldi
11 April '18	803.027	98.409	480.000	128.200	1.273.170	226.438
4 " '18	754.233	98.385	480.000	127.739	1.228.608	221.808
21 Maart '18	751.396	98.257	480.000	142.294	1.225.663	236.887
14 " '18	751.976	93.206	480.000	145.713	1.235.832	230.187
12 April '17	374.915	86.557	480.000	73.966	896.690	109.005
13 April '16	207.928	59.701	480.000	63.239	654.228	152.323

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
1 Febr. '18	1.717.022	801.139	52.500	58.435	1.236.101
25 Jan. '18	1.726.507	813.785	52.500	56.252	1.234.934
18 " '18	1.729.470	816.437	52.500	54.837	1.238.797
11 " '18	1.696.830	803.969	52.500	51.201	1.242.199
2 Febr. '17	795.834	275.909	—	12.185	260.030

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dektingspercentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
1 Febr. '18	896.583	1.854.486	72.621	—	—
25 Jan. '18	901.574	1.849.086	72.439	61,5	65,9
18 " '18	861.292	1.913.899	71.938	61,0	65,9
11 " '18	829.375	1.779.726	71.603	61,8	64,7
2 Febr. '17	107.819	814.443	55.725	—	—

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
25 Jan. '18	671	11.527.048	1.199.201	10.777.154	1.399.748
18 " '18	662	11.425.833	1.147.274	10.618.473	1.361.800
11 " '18	659	11.297.581	1.202.389	10.853.548	1.348.698
4 " '18	640	11.235.168	1.193.952	10.697.106	1.460.927
28 Dec. '17	630	10.853.941	1.161.823	10.383.805	1.321.944

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 15 April 1918.

Als een trilling van verwachting gaat door de wereld de hoop op een spoedigen vrede, zonder dat men nochtans te veel aan die gedachten wil toegeven. In de achter ons liggende berichtperiode echter scheen het, alsof de horizon wat minder bewolkt werd en er een glimpje van verstandhouding tusschen de thans oorlogvoerende partijen kon worden ontdekt. Door de publicaties omtrent het onderhoud in het neutrale Zwitserland tusschen de graven Reventera en Armand was reeds een tipje van den sluier opgelicht, waarachter de ook in dezen tijd niet opgeschorte interparlementaire besprekingen plaats vonden. Meer direct en meer teekenend schenen deze onderhandelingen te worden, toen de brief, naar gezegd geschreven door den Keizer van Oostenrijk-Hongarije aan Prins Sixtus van Bourbon, werd gepubliceerd. Hier, zoo redeneerde men, was dan toch een basis, waarop onderhandeling in ieder geval mogelijk zouden kunnen blijken; hier ontmoetten twee tegenstanders elkaar ten opzichte van een strijdpunt, dat voor een deel den oorlog tot nu toe heeft verlengd: Elzas-Lotharingen. Tot plotseling aan iedere hoop de bodem werd ingeslagen door de mededeeling, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken voor Oostenrijk, Graaf Czernin, zijn portefeuille ter beschikking had gesteld.

Het is hier niet de plaats over de politieke oorzaken of gevolgen van deze gebeurtenis een oordeel uit te spreken. Slechts voor zooverre de internationale beurzen hierop reageeren, past het de politieke voorvallen in deze kolommen te betrekken. Hiervoor is het echter op het oogenblik, waarop deze regelen worden geschreven, nog te vroeg; de gevolgen zullen pas in de komende dagen beter overzien kunnen worden. Slechts wenschen wij hier te releveeren, dat aan onze beurs algemeen het aftreden van Graaf Czernin als een niet-gunstige factor voor het tot stand komen van een spoedigen vrede werd beschouwd; het definitief oordeel echter wordt nog opgeschort, tot de opvolger aan het Oostenrijksche departement van Buitenlandsche Zaken bekend zal zijn.

In de afgelopen week hebben de beurzen in de landen van Midden-Europa weder onder den invloed gestaan van het offensief aan het Westfront en van den voortgang der inschrijving op de achtste Duitse oorlogssleening. Speciaal geldt dit laatste natuurlijk van de beurs te Berlijn. De verwachting, hier opgewekt ten aanzien van een zegevierend einde van den strijd, heeft zich omgezet in een hernieuwde vraag naar die fondsen, waarvan men aanneemt, dat zij na den oorlog sterk van den alsdan geschapen toestand zullen profiteren. In de eerste plaats waren dit aandelen in koloniale ondernemingen, waarvan wij in ons vorig overzicht reeds enkele waarden* noemden. Er was echter nog een factor, die bijzonder stimulerend op de fondsen van deze rubriek werkte, n.l. het verbod van verkoop dezer waarden aan het buitenland. Men zag hierin een bescherming van regeerings-zijde van zeer waardevolle objecten, temeer omdat men de grenzen zeer wijd heeft getrokken en in de protectie ook heeft opgenomen die ondernemingen, die slechts filialen, e.d. in de koloniën bezitten, als Orenstein & Koppel en eenige telegraaf-ondernemingen. Het doel van deze maatregelen is duidelijk; men wil den verkoop van waardevolle ondernemingen in de koloniën aan het neutrale buitenland of aan vijandelijke onderdanen zooveel mogelijk belemmeren. Het is echter eigenaardig, dat men eerst in den laatsten tijd tot beperkingsmaatregelen is overgegaan; de oorzaak moet dan ook vermoedelijk worden gevonden in het feit, dat de Duitse kruiser „Wolf” in de Zuidzee, postzakken van een Engelsch schip heeft onderschept, waarbij enkele brieven gewaagden van den bloeienden toestand der betrokken ondernemingen, terwijl er ook in gesproken werd van het vinden van goud. Een en ander heeft de bijzondere aandacht voor deze objecten wakker geroepen.

Voorbijgaand was er voorts aan de beurs te Berlijn eenige handel op te merken in Russische waarden, aandelen in verschillende Russische ondernemingen, in verband met geruchten, dat deze fondsen weder in de officieele noteringen opgenomen zouden worden. Inmiddels heeft het beursbestuur dit onderwerp wel in één zijner recente vergaderingen besproken, doch tot eenig resultaat is men intusschen niet gekomen. Voornamelijk stuitte het plan af op de onzekerheid, die nog steeds ten opzichte van de verhoudingen in Rusland en de Oekraïne bestaat. Deze onzekerheid komt wel zeer sterk tot uiting in de besprekingen, gehouden met betrekking tot het verkrijgen van granen uit de Oekraïne. Weliswaar is thans bekend gemaakt, dat een overeenkomst tot levering volkomen is afgesloten en dat de eerste zendingen reeds in den loop van deze maand verwacht mogen

worden, doch ter beurze hecht men hieraan al zeer geringe waarde. Volgens deze overeenkomst zouden te verwachten zijn: in April 135.000 ton, in Mei 246.000 ton, in Juni 528.000 ton en in Juli 311.000 ton. Evenwel is niet bepaald, welk gedeelte van deze eventuele zendingen naar Oostenrijk-Hongarije en welk gedeelte naar Duitschland zal worden geëxpedieerd. Het is geen geheim, dat juist in Oostenrijk de oude oogst zoo goed als geheel verbruikt is en, dat daar te lande derhalve de grootste behoefte aan nieuwen aanvoer bestaat. In Duitschland zelve verwacht men dan ook niet veel van de ten-uitvoer-legging der overeenkomst, temeer, daar deze vooral gebaseerd is op de onderstelling, dat zeer vele voorraden worden achtergehouden. Het is de vraag, of de organisatie reeds zoover gevorderd is, dat deze voorraden uit hunne schuilhoeken te voorschijn gehaald kunnen worden. Vervolgens speelt ook de kwestie van den prijs een groote rol; naar de jongste berichten zou op de basis van een verrekening ad Mk. 130 per R. 100, een ton rogge ongeveer Mk. 500 kosten; de maximumprijs in Duitschland zelve is echter ongeveer Mk. 300. Deze moeilijkheden zullen alle eerst overwonnen moeten worden, alvorens van een geregelde toevoer van levensmiddelen uit de Oekraïne sprake zal kunnen zijn.

De vrede met Roemenië daarentegen heeft meer directen invloed op de beurs gehad, voornamelijk op petroleumwaarden. In de eerste plaats waren aandelen Steaua Romana gezocht. Binnenkort wordt het jaarverslag over 1916 tegemoet gezien; men neemt aan, dat de directie een dividend van 16 pCt. over dit boekjaar zal voorstellen. Over 1917 is de balans heel wat moeilijker saam te stellen, omdat de oorlogs-omstandigheden hier hare volle uitwerking hebben doen gevoelen; niettemin wordt thans reeds als schatting aangenomen, dat over enkele maanden een dividend ten laste van het jaar 1917 van eveneens 16 pCt. zal worden gedeclareerd. De liquide middelen voor deze betalingen zijn thans reeds voor een groot deel ter beschikking in de bank-deposito's; bovendien zal de Mij. vermoedelijk overgaan tot het oproepen der volstorting ad 75 pCt. op de Mk. 40 miljoen nieuwe aandelen. Deze volstorting wordt echter beschouwd als voorbereiding tot verdere nieuwe en groote plannen, waaraan ook de Deutsche Petroleum A. G., als groot-aandeelhoudster der Steaua Romana zal deelnemen. In verband met een en ander werden beide aandelen dan ook tot hoogere prijzen uit de markt genomen.

Aan het einde der berichtperiode echter heeft de beurs een ongeanimeerd aanzien verkregen. Men vreesde de plannen tot belasting-verhoging, die vermoedelijk na het sluiten van den inschrijvingstermijn op de achtste oorlogsleening doorgevoerd zullen worden. Bovendien verluiddde, dat wederom een aanklacht wegens oorlogswoeker, thans tegen de Scheidemandel-Gesellschaft, was ingediend. Het schijnt echter, dat deze geruchten geen reële basis hebben, hoewel het algemeen koerspeil wel eenigszins hierdoor werd gedrukt.

Van de overige internationale beurzen op het vasteland komen slechts zeer sporadisch betrouwbare geruchten tot ons. De handel te Wenen is tot een minimum ingekrompen, evenals de omzetten op de beurzen te Londen en Parijs. Te Londen houdt men zich voornamelijk bezig met de plaatsing van schatstabiljetten, terwijl speculatieobjecten vrijwel geheel op den achtergrond zijn gedrongen, vooral ook door het ontbreken van iedere buitenlandsche inmenging. De steeds voortschrijdende concentratie op bankgebied wekt enerzijds verwachtingen van groote expansie op handelsterrein na den oorlog en doet anderzijds ongerustheid ontstaan omtrent de liquide positie der betrokken instellingen. Meer en meer toch is er een wanverhouding gekomen tusschen de eigen middelen der Joint-Stockbanken en de haar toevertrouwde deposito's. Bedroeg deze verhouding in 1890 nog 18,4 pCt. (£ 67.826.000 eigen kapitaal en reserves tegen £ 368.663.000 deposito's) geleidelijk is deze ten ongunste gewijzigd, zoodat het verhoudingspercentage thans nog slechts 6,2 pCt. aantoot (£ 84.475.000 kapitaal en reserves tegen £ 1.365.297.000 aan deposito's). Deze wanverhouding heeft aanleiding gegeven tot ernstige vermaningen, vooral waar de groote Engelsche banken zich meer en meer het Duitsche voorbeeld van directe financiering van handel en industrie voor oogen houden. Het kan niet anders, of een ook maar weinig ernstige crisis-periode zou een catastrofe teweegbrengen, indien de aan de banken toevertrouwde middelen op de wijze, zooals zij zich dit thans voornemen te doen, geïmmobiliseerd zouden worden.

Wat den beurshandel zelve betreft, zijn de meeste omzetten nog ontstaan in rubberwaarden, die een vrij gevoelige daling te aanschouwen hebben gegeven. De moeilijkheid om het product van de plantages te verzenden, moet hier wel als de meest ernstige factor worden beschouwd.

Te New York kan ter beurze bijna van geen tendenz

worden gesproken. Zelfs de berichten van het oorlogstooneel schijnen hier geen invloed van eenige betekenis uit te oefenen, hetgeen eenigszins begrijpelijk is, als men in aanmerking neemt, dat de Vereenigde Staten eigenlijk nog aan het begin van den strijd staan en het volle vertrouwen op hun krachten bezitten. Ook de teleurstellende staat van onuitgevoerde orders per einde Maart van de Steeltrust heeft geen reactie van eenige betekenis teweeggebracht. Aan den anderen kant echter waren spoorwegwaarden gedrukt, omdat de doorvoering van de spoorwegwet eenige vertraging schijnt te ondervinden. Bovendien toonen de meeste spoorweg-ontvangsten reacties aan in vergelijking met dezelfde periode van het vorig jaar, vooral in de netto's. Dit behoeft echter geen rol te spelen, althans voorloopig niet, daar de regeering, zooals bekend, het gemiddelde van de laatste drie jaren garandeert. Voor de toekomst daarentegen boezemt de omstandigheid van het steeds verder opvoeren der exploitatiekosten wel vrees in, omdat men zich niet goed voor oogen kan stellen, op welke wijze de aandeelhouders, zoodra zij weder in het bezit van hun eigendommen gesteld zullen zijn, aan de hoogere eischen tegemoet zullen kunnen komen. Hoewel dit een kwestie is van veel lateren tijd, wordt zij toch reeds in de koersen verdisconteerd en wordt de animo tot aankoop er niet door vermeerderd.

Te onzent was de markt voor staatsfondsen in een vrij vaste stemming in verband met de rustiger verhoudingen op de geldmarkt. In buitenlandsche soorten echter ging slechts zeer weinig om.

	9 Apr.	12 Apr.	15 Apr.	Rijzing of daling.
4 1/2 % Ned. W. Schuld	93 1/4	94 3/8	94 3/4	+ 1 1/2
4 1/2 % " " " " 1916	93 1/4	94 1/2	94 1/2	+ 1 1/4
4 % " " " " 1916	86 1/2	87 3/4	87 3/4	+ 1 1/4
3 1/2 % " " " "	77	77	77	
3 % " " " "	67 13/16	67 1/16	67 3/4	- 1/16
2 1/2 % Cert. N. W. S.	57 13/16	57 1/16	57 1/2	- 3/16
5 % Oost-Indië 1915	98 1/4	96 3/4	96 3/4	- 1 1/2
4 % Hongarije Goud	49 1/2	48 1/16	48 1/16	- 1 7/16
4 % Oostenr. Kronenrente	42 13/16	43 5/16	42 1/2	- 3/16
5 % Rusland 1906	29 1/2	28	28	- 1 1/2
4 1/2 % Iwangelod Dombr. . . .	25	25	26	+ 1
4 % Rusland Cons. 1880	22 1/2	21 7/8	21 1/16	- 1 7/16
4 % Rusl. bij Hope & Co. . . .	24	23	23 7/16	- 3/16
4 % Servië 1895	36 1/2	30	30	- 6 1/2
5 % Brazilië 1895	57 1/4	57 1/4	57 1/4	

Van de lokale afdelingen dient weder in de eerste plaats de *scheepvaartmarkt* te worden genoemd. Reeds op het einde van de vorige week liep een gerucht ter beurze, als zouden de vergoedingen voor de door de geassocieerde regeeringen opgeëischte Nederlandsche schepen zeer ruim worden. Tengevolge hiervan vond reeds een kleine koersverheffing plaats, die echter eerst ongehinderd haar weg kon vervolgen, toen de officieele mededeelingen van de Britsche en Amerikaansche legaties waren gepubliceerd. Heden was het de eerste beursdag na deze publicaties en onmiddellijk vond de gunstige indruk van de huur-bepalingen weerspiegeling in een zeer geanimeerde tendenz voor vrijwel alle scheepvaartfondsen. Het meest profiteerden aandelen Holland-Amerika Lijn, Nederlandsche Scheepvaart Unie en Kon. Ned. Stoomboot Maatschappij, hoewel ook voor de overige soorten van de rubriek een vaste stemming bestond. Algemeen was men ter beurze van meening, dat de beloofde vergoedingen een alleszins goede winstmarge voor de ondernemingen lieten, terwijl de bepalingen omtrent de remplacering bij eventuele torpedering, den goeden wil tot loyale uitvoering vooropgesteld, ons land en onze ondernemingen na den oorlog niet in ontredde staat zullen laten.

	9 Apr.	12 Apr.	15 Apr.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	381	394	400	+ 19
" " " " gem. Eig. 367 1/2	367 1/2	377 1/2	382	+ 14 1/2
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. . .	300	301	300	
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij. 184 1/2	184 1/2	180	180 1/2	- 4
Hollandsche Stoomboot-Mij. .	207 1/2	219 1/2	218	+ 10 1/2
Java-China-Japan-Lijn	236	246	249	+ 13
Kon. Hollandsche Lloyd . . .	168 3/4	173	177 1/4	+ 8 1/2
Kon. Ned. Stoomboot-Mij. . .	233	234 3/4	238 1/4	+ 5 1/4
Kon. Paketvaart-Mij.	240 1/2	246 15/16	250	+ 9 1/2
Maatschappij Zeevaart	367	340	345	- 22
Nederl. Scheepvaart-Unie . .	224 1/2	232 1/4	238 1/4	+ 13 3/4
Nievelt Goudriaan	1190	1190	1190	
Rotterdamsche Lloyd	242	253 1/8	258 1/2	+ 16 1/2
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg“	431	431	431	
" " „Nederland“	232 1/4	252	255 1/4	+ 23 1/2
" " „Noordzee“	221 1/2	230	237 1/2	+ 16
" " „Oostzee“	389	399	399	+ 10

De optimistische opvatting, die men omtrent het scheepvaart-vraagstuk koesterde, was ook oorzaak, dat de rubriek der *cultuur-aandeelen*, die zich in den loop der bericht-periode gevoelige verliezen had moeten getroosten, in vrij beteekenende mate zich kon herstellen. Vooral de mededeeling der Javasche Bank, dat zij de financiering van den suikeroogst niet op dezelfde schaal als vroeger zou kunnen verzorgen, indien geen maatregelen ter vermindering der productie zouden worden genomen, had een heftige reactie in den aanvang der week te voorschijn geroepen. Wel volgden hierop geruststellende mededeelingen en wel werden commentaren geleverd, die moesten aantoonen, dat de meeste suikerondernemingen en -fabrieken financieel krachtig genoeg waren om het een tijdlang zonder financieele hulp der credietbanken te kunnen stellen, doch het vertrouwen keerde slechts zeer langzaam terug. Men was er zich te goed van bewust, dat de afscheepmoelijkheden wellicht een zeer geruimen tijd zouden kunnen voortduren, in welk geval toch tot vermindering van productie en hiermede gepaard gaande hoogere productiekosten zou moeten worden overgegaan. Niettemin konden b.v. heden aandeelen Handelsvereniging Amsterdam een negental procenten in koers monteeren, terwijl ook aandeelen en actions Vorstenlanden in betere stemming de week verlaten. Daarentegen bleef voor de minder courante soorten, alsmede voor de aandeelen in handelsondernemingen, het aanbod nog overwegend.

In verband met de scheepvaartmoelijkheden had ook de *rubbermarkt* overwegend van aanbod te lijden. Hand aan hand hiermede gingen geruchten omtrent zeer lage dividend-uitkeeringen over 1917. Zoo werd b.v. van de Rubber-Cultuur-Maatschappij „Amsterdam” een taxatie van 8 pCt. vernomen, tegen een uitkeering van 16 pCt. over 1916. Volledigheidshalve moet hier worden opgemerkt, dat geen enkele grond voor deze schatting aanwezig was en dat men over het algemeen aannam, dat de lage taxatie door een algemeen pessimistisch kijk op de naaste toekomst was ingegeven. In aansluiting aan het hoofdfonds waren ook de overige soorten vrij sterk gedrukt.

De *tabakmarkt* toonde vrijwel hetzelfde beeld; hier echter waren de omzetten van veel geringer beteekenis, zoodat ook de koersvariatiën beperkt bleven.

De markt voor binnenlandsche *industriële waarden* werd beïnvloed door de berichten uit alle oorden des lands omtrent ongeregelde verband met de voedselvoorziening en door het ontslag, dat de directies van vele ondernemingen noodgedwongen hun arbeiders moeten geven. Vooral aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken waren op sommige dagen sterk aangeboden, waarop echter spoedig een herstel is gevolgd. Daarentegen waren de aandeelen in scheepbouwmaatschappijen goed gevraagd, in verband met de vooruitzichten op een langen tijd van loonwerk, vooral na den oorlog.

	9 Apr.	12 Apr.	15 Apr.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	195 1/2	195 1/2	196 7/8	+ 1 3/8
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	174	173 1/4	172 1/2	- 1 1/2
Rotterd. Bankvereniging . .	146 1/2	135 1/2	135 7/8	- 10 5/8
Amst. Superfosfaatfabriek. . .	165	166	164 1/4	- 1/4
Van Berkel's Patent	162 1/2	161 3/4	159 1/2	- 3
Insulinde Oliefabriek.	207	205	200 1/2	- 6 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	104 3/4	104 1/4	104 1/2	- 1/4
Ned. Scheepbouw-Mij.	159 3/4	154 1/2	154 1/2	- 4 7/8
Philips' Gloeilampenfabriek.	299 1/2	315	317	+ 17 1/2
R. S. Stokvis & Zonen	670	660	660	- 10
Vereenigde Blikfabrieken . .	134 3/4	131 3/4	131 3/4	- 3
Compania Mercantil Argent.	211 1/4	214 1/2	221	+ 9 3/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland..	170 3/4	172 3/4	169	- 1 3/4
Handelsver. Amsterdam	382 1/2	377 1/2	391 1/2	+ 9
Holl. Transatl. Handelsver.	166	161	164	- 2
Linde Teves & Stokvis	208	210	210	+ 2
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	192 1/2	194	192	- 1/2
Tels & Co's Handel-Mij.	174 3/4	178	176 1/4	+ 1 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	193	201 1/2	197 3/4	+ 4 3/4
Kon. Petroleum-Mij.	486	490	490	+ 4
Orion Petroleum-Mij.	79 1/4	85 1/2	95 1/2	+ 16 1/4
Steaua Romana Petr.-Mij. . . .	213 1/4	216	214 1/4	+ 1
Amsterdam-Rubber-Mij.	197 1/2	192 3/8	193	- 4 1/2
Nederl. Rubber-Mij.	117 1/4	114	114	- 3 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	235	225 1/4	225 1/4	- 9 3/4
Deli-Maatschappij	492 3/8	495	497	+ 4 5/8
Medan-Tabak-Maatschappij. . .	209	209 1/2	208	- 1
Senembah-Maatschappij	566	557	569	+ 3

De *Amerikaansche* markt was zeer onbelangrijk en toonde niet veel variaties. De verkoopen, vooral in de lager goteerde spoorwegaandeelen, waren echter overwegend, zoodat zelfs op dagen, waarop de New Yorksche slotnoteringen

er alle aanleiding toe gaven, geen hoogere koersen bedongen konden worden.

	9 Apr.	12 Apr.	15 Apr.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	72	70 3/8	71 15/16	- 1/16
Anaconda Copper	129 1/2	127 1/16	128 1/4	- 1 1/4
Un. States Steel Corp.	83 3/4	82 3/4	82 1/2	- 1 1/4
Atchison Topeka	82 3/4	81 13/16	81	- 1 3/4
Southern Pacific	80 15/16	80 15/16	80 1/16	- 7/8
Union Pacific	119	119	118 3/4	- 1/4
Int. Merc. Marineafgest.	27 3/8	27 9/16	27 9/16	- 1/16
„ „ „ „ prefs.	91 7/8	99 1/8	98 1/2	+ 6 3/8

De *geldmarkt* is in verband met de middelen, die thans op groote schaal door het stop staan van vele industriële bedrijven liquide worden, vrij ruim. Hoewel de noteering van prolongatiegeld niet sterk gedaald is (in de laatste dagen was deze 4 pCt.) is geld toch veel gemakkelijker verkrijgbaar dan enkele weken geleden het geval is geweest.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

15 April 1918.

In de afgelopen week heeft de post ons eindelijk weder uitgebreider nieuws uit overzeesche gewesten gebracht dan in de vorige weken, toen wij ons met telegrafische berichten hadden tevreden te stellen, het geval was. Werkelijk nieuwe gebeurtenissen bleken echter gedurende Maart niet te zijn voorgevallen. Slechts heeft in de export- en importlanden de toestand zich verder ontwikkeld in de richting, die ons reeds bekend was.

In Frankrijk en Groot-Brittannië beloven de te velde staande granen een goede opbrengst. Het weder in 1918 is tot nog toe zeer gunstig geweest en de met tarwe bezaaide oppervlakte was in Februari in Engeland veel grooter dan in het vorige jaar. In mindere mate was dat ook in Schotland en Ierland het geval. In Groot-Brittannië wordt beweerd, dat, indien het weder niet te ongunstig wordt, de tarweoogst vrijwel 50 pCt. grooter zal zijn dan het vorige jaar en wel 12 miljoen in plaats van circa 8 miljoen quarters tarwe zal worden geoogst.

Uit de Vereenigde Staten luiden de berichten over den stand der winterarwe veel gunstiger dan in het begin van den winter en men verwacht dat het landbouwrapport van 8 April een veel beteren stand der tarwe zal aangeven dan in December het geval was. Het April-rapport is ons nog niet bekend.

Canada verwacht eene flinke vermeerdering in den uitzaai van zomertarwe. Ook in de Vereenigde Staten hoopt men zulk eene vermeerdering te bereiken, doch er zijn verschillende redenen om aan vervulling van die hoop te twifelen. Niet slechts is er gebrek aan zaaitarwe en werkrachten, doch nu ter besparing van tarwe ook in Amerika steeds meer gebruik wordt gemaakt van meel van gerst en haver, als grondstof voor brood en voor deze graansoorten geen maximumprijs bestaat en door de sterke vraag de prijs gestegen is boven die van tarwe, vrees men bovendien, dat de boeren in de zomertarwe-staten gerst en haver zullen verbouwen ten koste van tarwe. Aandringen bij de Amerikaansche regeering om het vaststellen van maximumprijzen voor gerst en haver is het gevolg geweest. Voor haver is daarop ook werkelijk een maximumprijs bepaald, doch deze is zoo hoog, dat de toestand dezelfde blijft. Ook lijnzaad, waarvan de prijs in Minneapolis in Maart reeds \$ 4,25 per bushel heeft bereikt, zal waarschijnlijk, voor zooverre het tekort aan zaaizaad, den uitzaai niet beperkt, dit jaar weder meer worden verbouwd.

In Britsch-Indië wordt tengevolge van droogte in de niet-geïrrigeerde streken, de tarweopbrengst veel lager geschat dan het vorige jaar. Sommige berichten spreken van eene vermindering van 20 pCt.

Australië blijft nog steeds gedrukt gaau onder een enormen tarwevoorraad, die wegens het gebrek aan scheepsruimte niet verladen kan worden. Het feit, dat de laatste tarweoogst in Australië kleiner was dan in de voorafgaande jaren, is dus van weinig beteekenis. Reeds is er in Australië sprake van, den verbouw van tarwe sterk te verminderen en de veeveelt uit te breiden.

Uit Argentinië komen voortdurend berichten over groote verwachtingen van den te velde staanden maasoogst. De voldoening hierover is echter niet algemeen en de producenten zien met ongerustheid, dat de verschepingsmogelijkheid nog steeds niet verbetert. Zij voorzien zeer lage maaisprijzen in Argentinië. Reeds is voor de spoedige termijnen in de laatste weken eene sterke verlaging ingetreden, zoodat maïs dezer dagen aan de termijnmarkten 5,50 pesos

noteerde tegen meer dan 13 pesos in den zomer van 1917.

De export uit Argentinië ondervindt tevens groote bezwaren door het tekort aan zakken. In den laatsten tijd wordt daarin echter door levering uit Britsch-Indië eenigszins voorzien.

Intusschen blijft het er zoowel in de Vereenigde Staten als in de Europeesche invoerlanden slecht uitzien met de graanvoorziening. In Groot-Brittannië is weliswaar de gedwongen broodrantsoeneering nog steeds achterwege gebleven, doch telkens wordt invoering in het vooruitzicht gesteld, wanneer de zoogenaamde vrijwillige rantsoeneering der bevolking dreigt, niet voldoende resultaten te zullen hebben. Geklaagd wordt over onvoldoende tarweaanvoeren in het Vereenigd Koninkrijk gedurende de wintermaanden. In de laatste weken heeft hierin echter eenige verbetering te zijn gekomen. Groote zorg baart echter de veevoeding. Na een karig rantsoen voor paarden en melkkoelen blijft voor het overige vee en pluimgedierte veel te weinig over en de instandhouding van den veestapel zal groote moeite kosten.

Om verschillende redenen kunnen de Vereenigde Staten, de groote leveranciers, niet voldoende aan de schaarschte tegemoet komen. In de eerste plaats weegt daarbij natuurlijk zeer zwaar het tekort aan scheepsruimte; wel zeggen Amerikaansche berichtgevers, dat de gerequireerde Nederlandsche stoomschepen daarin verbetering zullen brengen, waarvan zelfs de kajuiten met graan schijnen te worden gevuld, maar zoolang in Amerika zelve een tekort aan tarwe bestaat, helpen ook de Nederlandsche schepen niet veel. Volgens het Landbouwrapport van 8 Maart was de voorraad bij de landbouwers op 1 Maart ongeveer even groot als in 1917, terwijl de voorraad meel bij de molens slechts voor 30 pCt. in de behoefte der geallieerden kon voorzien. Gezien de uiterst kleine tarweaanvoeren aan de Westelijke markten ligt de gevolgtrekking voor de hand, dat de Amerikaansche tarweoogst van 1917 sterk overschat is. Toch meent de voedseladministrateur Hoover dat hij door de tarwebesparing, die het Amerikaansche volk zich heeft opgelegd, aan de geallieerden het beloofde quantum kan leveren. Om die hoeveelheid te bereiken, dienen echter maandelijks \$800.000 grs. te worden verscheept en in Februari alleen zijn 250.000 grs. te weinig verscheept. Dit tekort is wel op rekening geschreven van de bezwaren, die het spoorwegverkeer ondervond van den strengen winter, maar het feit, dat het in Februari zelfs is voorgekomen, dat de Amerikaansche molens niet genoeg tarwe konden

krijgen om hun bedrijf volledig gaande te houden, geeft toch te denken.

Ter besparing van tarwe wordt in de Vereenigde Staten behalve gerst en haver ook maïs in veel sterkere mate dan gewoonlijk voor brood gebruikt. Terwijl de tarweaanvoeren nog steeds uiterst klein blijven, wordt maïs nog voortdurend in groote hoeveelheden ter markt gebracht. Het is echter niet gelukt alle vochtige onhoudbare maïs van de boerderijen naar de markten en drooginrichtingen te vervoeren. Het watergehalte der aanvoeren is ook in Maart nauwelijks verbeterd en bericht wordt, dat de voorraad der boeren nog voor 50 à 60 pCt. bestaat uit maïs met 20 pCt. en meer water, welke maïs dus bij zachter weder onhoudbaar zal zijn. Nog steeds baart de verkrijging van voldoende zaaimaïs groote zorg. De uitvoer is van kleinen omvang. Men hoopt daarin verbetering te brengen door zo veel mogelijk verscheeppbare maïs naar de havens te vervoeren. De bedoeling is maïs met hoogstens 15½ pCt. watergehalte over de havens der Mexicaansche Golf uit te voeren, maïs met hoogstens 16½ pCt. over de Atlantische havens.

Gedurende de wintermaanden is ter verbetering van het maïsmeel geregeld droge Plata-maïs in de Vereenigde Staten ingevoerd, doch de Amerikaansche regeering heeft in Maart dien invoer verboden om de daardoor vrijkomende scheepsruimte vrij te maken voor den aanvoer van Plata-tarwe.

Ook de import van lijnzaad uit Argentinië in Noord-Amerika is door een dergelijken maatregel getroffen. De geringe aanvoeren in de Vereenigde Staten van inlandsch als van Canadeesch lijnzaad maakten grooten invoer uit Argentinië noodzakelijk en belangrijke zaken vonden gedurende de wintermaanden geregeld plaats, tot ook deze invoer door de Noord-Amerikaansche regeering is beperkt. De schaarschte doet zich in Noord-Amerika voortdurend sterker gevoelen.

Naarmate de import in Groot-Brittannië steeds bezwaarlijker wordt, dringt de regeering daar sterker aan op uitbreiding van de productie van graan en aardappelen. Ook wordt de verbouw aanbevolen van eene „nieuw ontdekte boonsoort“. Bedoeld wordt de Nederlandsche bruine boon, op welke voedsaamheid de regeering den landbouw opmerkzaam maakt.

Haver is in Argentinië en Noord-Amerika nog in groote hoeveelheden aanwezig. De Noord-Amerikaansche haver-voorraad bij de boeren op 1 Maart was veel grooter dan

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Mei	Maïs Mei	Haver Mei	Tarwe Mei	Maïs Mei	Lijnzaad Mei
13 Apr.'18	220 ³⁾	127	84 1/8	12,90	5,70	23,55
6 Apr.'18	220 ³⁾	125 3/8	85 1/4	12,75	6,15	24,40
13 Apr.'17	221 1/4	136 1/4	65 1/4	14,10	10,10	21,50
13 Apr.'16	116 1/2	74 1/4	44 1/2	8,35 ⁴⁾	4,95	11,65 ⁴⁾
13 Apr.'15	156 3/4	72 3/4	56 3/8	12,50	5,60	10,10 ⁴⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 3/8 ¹⁾	36 1/2 ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ offic. vastgestelde locoprijs ⁴⁾ per April.

De noteeringen van Buenos Ayres zijn van 13 en 6 April 1918, 13 April 1917, 13 April 1916 en 13 April 1915.

Loco-prijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	15 April 1918	8 April 1918	15 April 1917
Tarwe	572,50 ¹⁾	576,— ¹⁾	588,— ¹⁾
Rogge (No. 2 Western) ..	nom.	nom.	nom.
Maïs (La Plata)	420,— ¹⁾	420,— ¹⁾	345,— ¹⁾
Gerst (46 lb. feeding)	420,— ¹⁾	420,— ¹⁾	345,— ¹⁾
Haver (38 lb. white clipped)	21,— ¹⁾	21,— ¹⁾	20,— ¹⁾
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) .	300,— ¹⁾	300,— ¹⁾	200,— ¹⁾
Lijnzaad (La Plata)	nom.	nom.	740,—

¹⁾ Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	7 April—13 April 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooreenk. tijdvak 1917	7 April—13 April 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Ooreenk. tijdvak 1917	1918	1917
Tarwe.....	—	—	84.463	—	—	4.553	—	89.016
Rogge	—	—	4.465	—	—	—	—	4.465
Boekweit	—	—	654	—	—	—	—	654
Maïs	—	—	60.099	—	—	50.129	—	110.228
Gerst	—	—	2.608	—	—	5.492	—	8.100
Haver	—	—	—	—	—	15.042	—	15.042
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek.....	—	—	15.130	—	—	20.576	—	35.706
Tarwemeel	—	—	3.815	—	—	—	—	3.815

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	7.160	87.422	90.712	—	—	—	87.422	90.712
Maïs	—	24.647	7.479	—	—	—	24.647	7.479
Rogge	—	5.174	—	—	—	—	5.174	—
Tarwemeel	—	—	—	—	—	—	—	—
Gerst	3.697	3.697	144	—	—	—	3.697	144

in 1917, doch nauwelijks meer dan in 1916. Daar de oogst van 1917 een recordoogst is geweest, blijkt uit dit laatste feit, hoeveel haver in de Vereenigde Staten als menselijk voedsel moet zijn gebruikt.

Buitenlandsche granen in Nederland.

Het schijnt, dat de geallieerden zich bereid hebben verklaard ons land drie scoombootladingen graan af te staan, genoeg voor bijna twee weken naar den tegenwoordigen maatstaf. Het is te hopen, dat tarwe bedoeld wordt en wij ons niet met maïs of haver zullen moeten vergenoegen, maar de hoeveelheid is zoo klein, dat zulke details als de soort van het te leveren graan eigenlijk weinig gewicht in de schaal liggen. Wij zullen voorloopig vrijwel geheel op onze eigen productie zijn aangewezen en het is van de grootste beteekenis, dat ieder Nederlander, die daartoe in de gelegenheid is, aan de uitbreiding dier productie medewerkt. Voor dit oogstjaar komt vooral verbouw van de in Engeland zoo juist „outdekte” bruine boonen, waarvoor het de geheele maand Mei nog tijd is, nog in aanmerking. De Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel dringt in landbouwbladen en bekendmakingen sterk aan op dien verbouw, terwijl hij ook op andere wijzen tracht onze voedseloogst van 1917 nog zoo groot mogelijk te doen zijn. Moge hij daarmede goede resultaten bereiken!

SUIKER.

F. O. Licht bevestigt, dat in Duitschland met eenen achteruitgang van den bietaanplant gerekend moet worden, die vooral in de Oostelijke en Noordelijke districten nogal belangrijk kan zijn.

In Oostenrijk-Hongarije verwacht men eene matige uitbreiding van den aanplant.

Op Java is de markt flauw en schijnt voor Superieur uit den nieuwen oogst niet meer dan misschien f 8.— te bedingen te zijn. Afdoeeningen werden nog niet gerapporteerd. De uitvoeren gedurende Februari bedroegen 87.000 tons tegen 49.000 tons verleden jaar.

De Amerikaansche markt is onveranderd.

De Cuba-statistiek is als volgt:

	1918	1917	1916
Ontv. der week tot 23 Mrt.	155.131	108.997*	156.332 tons
Totaal sedert 1 Dec. 1917	1.531.928	1.074.671	1.427.100 „
Werkende fabrieken . . .	196	?	186 „
Exp. der week tot 2 Mrt.	78.495	.....	95.140 tons
Totaal sedert 1 Dec. 1917	443.083	.....	726.154 „
Exp. U. K. 1 Jan.-23 Febr.	44.557	73.983	126.017 „
„ Frankr. 1 „ 23 „	7.440	.....	32.380 „
Totale voorraad 4 Mrt. . .	629.960	.....	459.155 „
V. S. exp. ger. 1 Jan.-3 Mrt.	4.912	52.075	156.935 „

*) 6 Havens.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per April	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Amerl. Granulated fob.	
12 April 1918 ..	f —	53/9	13/6	—	5.92
5 „ 1918 ..	—	53/9	14/6	—	5.92
12 April 1917 ..	22,—	47 1/4	20/3	33/9	6.27 a 6.33
12 April 1916 ..	27,—	47 1/4	18/-	28/9	5.83 a 5.96
21 Juli 1914 ..	11 1/2	18/-	—	—	3.26

RUBBER.

De markt voor Plantage-soorten was in de afgelopen week flauw gestemd, hoewel de prijzen niet veel terugliepen. De voorraad in Londen bedroeg begin April circa 15.600 tons.

De prijsstijging der Para-soorten van eenigen tijd geleden is zuiver het gevolg der verscheppings-moeilijkheden. De eenigste lijn, die op de Amazone vaart, beperkt zich in den laatsten tijd tot het aanbrengen van levensmiddelen.

De noteeringen luiden:

	einde vorige week	
Prima Hevea Crêpe loco.	2/4 1/2	loco..... 2/5
Mei/Juni	2/5	Mei/Juni .....
Juli/December....	2/6 1/2	Juli/December ....
Smoked Sheets 1/2 d. minder		1/2 d. minder.
Hard cure fine Para	3/- 1/2	..... 3/1

WOL.

De opeenstapeling van de voorraden op de centrale markten te La Plata door gebrek aan tonnenmaat heeft een merkbare vermindering in zaken teweeggebracht. Het

prijsniveau geeft blijk van eenige onregelmatigheid en sommige soorten vertoonden zelfs een daling van 5%. De verzendingen beloopten:

	1 Oct. '17—	1 Oct. '16—
	15 Jan. '18	15 Jan. '17
Argentinië	72.000 bln.	96.000 bln.
Uruguay	18.000 „	13.000 „

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	15 Apr. '18	8 Apr. '18	28 Mrt. '18	16 Apr. '17	15 Apr. '16
New York voor Middling ..	30,50 c	35,10 c	34,25 c	20,50 c	12,— c
New Orleans voor Middling	33,— c	34,50 c	33,50 c	19,81 c	11,88 c
Liverpool Good Midd. Americ.	23,89 d	25,49 d	24,84 d	12,97 d ¹⁾	7,84 d ¹⁾

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '17 tot 12 April '18	Ooreenkomstige perioden	
		1916-'17	1915-'16
Ontvangsten Gulf-Havens..	5453	6346	6240
„ „ Atlant. Havens		2199	2009
Uitvoer naar Gr. Brittannië	3308	1805	1826
„ „ 't Vasteland.		450	—
„ „ Japan etc..			

Voorraden in duizendtallen	12 April '18	12 April '17	12 April '16
Amerik. havens.....	1458	1134	1331
Binnenland.....	1185	988	945
New York	—	97	251
New Orleans	—	365	332
Liverpool	—	677	816

¹⁾ Middling.

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

Van de exotische huidenmarkt geene nieuwe gezichtspunten, vooral Engeland zeer vast. Hier is echter geen voorraad meer, behalve circa 4000 drooggezouten Kaaphuiden, waaronder goede partijen; verkoopers zijn echter niet geneigd hierop concessies in prijs te doen. Verder nog 200 droge Kaaphuiden II. Afgedaan werden circa 550 droge Kaaphuiden.

Inlandsche huiden vast met veel belangstelling. Doordien bijna niet geslacht wordt komen er weinig huiden en zeker geen zware aan de markt, zoodat de looierij aangewezen is op koehuiden van lichte wicht.

Kalfsvellen zonder verandering; voor pinken meer interesse, vooral doordien het R. D. H. L. in het bezit gekomen is van 70.000 Kilo's chroomlooi-stof, zoodat voor geruimen tijd kan worden doorgewerkt, hetgeen de looierij ook aanleiding kan geven zich te interesseeren voor de nog steeds aan de markt zijnde 1000 Padang Runderhuiden. Behalve deze 70 ton chroomaluin, werden nog ruim 300 ton zout aangevoerd.

Rotterdam, 13 April 1918.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
12 April 1918 ..	nom.	110.—/—	322.—/—	30.10/—	32.—/—
5 „ 1918 ..	nom.	110.—/—	316.—/—	30.10/—	52.—/—
13 April 1917 ..	nom.	136.—/—	217.—/—	30.10/—	—
14 April 1916 ..	98.—/—	125.10/—	200.—/—	35.5/—	100.—/—
20 Juli 1914 ..	51.4/—	61.—/—	145.15/—	19.—/—	21.10/—

DIAMANT IN 1917.

Men schrijft ons:

Bij den aanvang van het jaar 1917 scheen het alsof de vergelijkenderwijs gunstige toestand van het voorafgegane jaar zich zou voortzetten. Doch het was in de eerste plaats de Duitsche regeering, die een spaak in het wiel stak door

de toepassing van den onbeprekten duikbooten-oorlog, die op 1 Februari zou aanvangen en zich inderdaad van dien dag af gelden deed.

Deze gebeurtenis was de inleiding tot een reeks van ernstige moeilijkheden. Het scheepvaartverkeer met de Vereenigde Staten had op kleine schaal, onregelmatig en met groote tussenpoozen plaats, terwijl de verzekeringspremiën tot ongekende hoogte opliepen. Bovendien werd het hoe langer hoe moeilijker, belangrijke bedragen in één schip verzekerd te krijgen, daar uit den aard der zaak de assuradeurs hun risico zoo gering mogelijk wilden doen zijn. Onze handel had echter groote bedragen in elk schip noodig. De regeering stak te rechter tijd de helpende hand uit, door de zendingen diamant in Nederlandsche schepen naar de Vereenigde Staten tegen schappelijke premiën te verzekeren. Doch andere bezwaren doemden op, die den handel hoe langer hoe meer belemmerden, zoodat het export-cijfer verre beneden dat van 1916 bleef, waarbij nog moet worden opgemerkt, dat de prijzen gedurende het jaar 1917 zeer omhoog gingen, zoodat dus de hoeveelheid verzonden diamant kleiner is dan zij in verhouding tot den export over 1916 lijkt.

Het embargo, door de Vereenigde Staten op de Nederlandsche schepen gelegd, kort nadat zij den oorlog met de Centralen hadden aanvaard, maakte vrijwel een einde aan het transatlantische scheepvaartverkeer. Dientengevolge moesten alle diamant-zendingen van het oogeblik af via Engeland verzonden worden, hetgeen herhaaldelijk tot aanzienlijke vertragingen leidde, daar de geconvoeërde schepen, die o.a. de mails vervoeren van en naar Engeland, ongeregeld en met vaak groote tussenpoozen de vaart volbrachten.

Ook hier paste zich echter de handel weldra aan en de zaken begonnen weder een vergelijkenderwijs normaal aanzien te herkrijgen, toen de Engelsche regeering als maatregel van represaille wegens den Duitschland toegestane doorvoer van grint en zand het telegrafisch verkeer van en naar Holland tot stilstand bracht. Dat was een harde slag voor den Nederlandschen handel, doch in het bijzonder voor den handel in diamant, die zonder telegrafisch verkeer eenvoudig niet te voeren is, zeker niet nu de postverbindingen zelfs met nabij gelegen landen zoo treurig zijn. Het verbreken van de telegrafische gemeenschap betekende voor den diamanthandel, dat alle in- zoowel als verkoopen bijna onmogelijk werden.

Het lag dan ook voor de hand, dat de Comité's voor den In- en Uitvoer van diamant, aan welker handen de belangen van den diamanthandel en nijverheid gedurende den oorlog zijn toevertrouwd, onmiddellijk met medeweten van de regeering stappen deden om de Britsche regeering te bewegen, op grond van de bij den diamanthandel betrokken Britsche belangen, het telegrafisch verkeer te herstellen voor zoover het de diamantbranche betrof. Na eenig onderhandelen werd het beoogde doel inderdaad bereikt.

Sindsdien hernam de handel zijn geregeld verloop, zonder dat echter iets, dat op bloei lijkt werd bereikt. Want de loop der zaken in de Vereenigde Staten was niet gunstig, zoodat groote bestellingen uitbleven. Bovendien had de Fransche regeering een beperkende maatregel genomen. Vermoedelijk om belegging van gelden in diamant tegen te gaan, werd bepaald, dat slechts zooveel diamant mocht worden ingevoerd, als in den eenen of anderen vorm zou worden uitgevoerd. Aldus hoopte men het beoogde doel te bereiken, zonder de belangen der Fransche byouterie-nijverheid al te zeer te schaden. Voor onzen export bracht deze maatregel allerlei moeilijkheden, terwijl het cijfer van den export uit den aard der zaak vrij sterk daalde.

De waarde van het geslepen diamant in 1917 van hier naar de Vereenigde Staten verzonden was 16.262.540 dollar, van ruw diamant 8.398 dollar.

Opgemerkt dient te worden, dat er van Amsterdam uit zeer weinig groote steenen naar Amerika werden verkocht. De massa der geëxporteerde goederen bestond uit mêltes en klein, een vraag, waaraan gemakkelijk kon worden voldaan, daar vooral in het tweede halfjaar het Londensche syndicaat in hoofdzaak ruw uit het voormalig Duitsch Zuid-West Afrika aan de markt bracht.

Import in Duitschland en Oostenrijk was gedurende het geheele jaar verboden, terwijl de revolutionaire beweging in Rusland den handel in diamant aldaar geheel verlamde.

Naar Azië, o.a. naar Nederlandsch-Indië, werd vrij veel verzonden, terwijl ook Australië, zij het op bescheiden schaal, afnemer bleef. Naar Canada en Zuid-Amerika was de uitvoer van weinig betekenis.

De roosjes-afdeeling bleef in denzelfden desolaten toestand, als reeds van het uitbreken van den oorlog af het geval is.

Teneinde inkrimping van den arbeidsduur, die reeds niet meer dan 48 uren per week is, te voorkomen, werd, toen besparing van gas en steenkolen door de autoriteiten werd voorgeschreven, een concentratie tot stand gebracht. Alle werklieden werden samengebracht in de beste fabrieken, die het meest ingericht zijn op spaarzaam bedrijf, in totaal ongeveer 25. De overige ca. 75 werden verlaten, waarbij een regeling tot vergoeding der daardoor veroorzaakte schade aan de bezitters dier fabrieken werd getroffen.

Eenige diamantslijperijen, meestal zeer oude, gingen in den loop des jaars in andere handen over en werden ingericht voor de uitoefening van andere takken van nijverheid.

VERKEERSWEZEN. SCHEEPVAART.

15 April 1918. Vrachtnoteeringen bleven in de laatste weken onveranderd, ofschoon van bevrachtingen in de open markt bijna geen sprake meer is voor transatlantische transporten. Van de Vereenigde Staten naar Engeland werd genoteerd op de net charter 230/-, naar Fransche Westkust-havens 275/-, naar Marseille 350/- per ton, 30/- extra van de Golf van Mexico. Voor zwaar graan waren de noteeringen onderscheidenlijk 50/-, 57/6, en 75/- per quarter. Voor het verkeer tusschen Noord- en Zuid-Amerika ontvingen de reederijen de door de Vereenigde Staten vastgestelde vrachten; de eigenaars der lading moesten echter belangrijk meer betalen. Voor huden van Argentinië naar Noord-Amerika werd 300/-, voor talk 400/- per ton betaald. Nu en dan is er een vrije neutrale boot, doch de regeerings-departementen verleen daarvoor geen faciliteiten, omdat de winsten ten goede der reederijen zouden komen. Time-charter-vrachten voor neutrale booten wisselen af tusschen 41/6 en 58/- per ton d.w., voor Japansche vaartuigen van 60/- tot 90/-.

De Vereenigde Staten maakten een overeenkomst met Japan omgens het verkrijgen van 450.000 ton scheepsruimte, in ruil voor 450.000 ton scheepsbouw materiaal.

Van Britsche zijde werd opgaaf gedaan van de scheepsverliezen sedert het begin van den oorlog. Volgens de gepubliceerde tabellen werden klaarblijkelijk de in beslag genomen geallieerde vaartuigen als verliezen geboekt, alsmede de door gewoon zeegevaar te loor gegane schepen, doch niet de vernietigde koopvaardijsschepen, die door de Admiraliteit gebruikt werden als hulpkruisers en hospitaalschepen. Een en ander in aanmerking nemend, komt het totaal verlies tengevolge van oorlogshandelingen op ongeveer een vierde van de geheele wereldvloot. De Deutsche berichten over de verliezen door duikbooten luiden sedert maanden onveranderd dagelijks 20.000 ton, 10 pCt. meer of minder.

Berichten over aanbouw op groote schaal blijven aaneenhouden. De miljoenen tons aankondigingen beginnen echter eenigszins bescheidener te luiden.

In Japan zal voor de jaren 1918 en 1919 opnieuw subsidie gegeven worden voor de lijnen naar Europa, Noord- en Zuid-Amerika en Australië. De subsidies bedragen voor de twee jaren resp. 4.764.108 en 4.536.706 yen. Er werd een tweede stoomvaartlijn tusschen Japan en Argentinië geopend.

In Egypte werd de geheele katoenogst door Engeland opgekocht; het vervoer zal geschieden door opgevorderde schepen.

De Noorsche regeering heeft enige groote motorbooten gekocht en een aantal stoomschepen gehuurd, teneinde zelf te kunnen voorzien in den aanvoer van noodzakelijke grondstoffen.

Kolenvrachten van de Oostkust naar Skandinavië waren iets vaster; naar Gothenburg stegen ze van 155 tot 165 Kr. per ton. Van Cardiff werd 440/- naar Barcelona betaald.

Houtbevrachtingen van Zweden naar Nederland werden gemeld tot vrachten afwisselend van f 120.— tot f 135.— per Standaard.

Volgens mededeeling van de Britsche en Amerikaansche legaties zal voor de in beslag genomen Nederlandsche schepen een vergoeding van 35/- per ton d.w. per maand betaald worden. Betalingen door de Vereenigde Staten zouden tot den koers van \$ 4.75 per £ geschieden. Deze vergoeding, ofschoon op zich zelf beschouwd, vrij hoog, blijft toch ver beneden de vrachten, welke in de vrije markt te bedingen zijn, en welke b.v. door de Vereenigde Staten aan Japansche reeders betaald worden. Deze bedragen n.l. 60/- a 90/- voor de vaart op de Stille Zuidzee. Van laatstgenoemde vrachten moeten de reederijen weliswaar zelf gages, voeding, assurantie, uitrusting en kosten van onderhoud betalen, doch deze zijn, in verhouding tot de zeer hooge

vrachten, gering. Ook blijven gehuurde schepen, welke door eigen geschoold personeel bediend worden, in veel betér toestand, dan de in beslag genomen schepen, die door nieuwbakken Amerikaansche zeelieden bemand worden.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
8/13 April 1918	—	—	—	50/-	—	200/-
1/6 " 1918	—	—	—	50/-	—	200/-
2/7 April 1917	—	—	—	31/-	—	135/-
3/8 April 1916	—	—	f 14,25	14/6	f 97,50	150/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

HOUT.

Data	Cronstadt		Golf van Mexico	
	Holland (gezaagd)	Oostk. Engeland (mijnstullen)	Holland (pitch-pine)	Engeland (pitch-pine)
8/13 April 1918	—	—	—	—
1/6 " 1918	—	—	—	—
2/7 April 1917	—	—	—	—
3/8 April 1916	—	—	—	550/-
Juli 1914	f 12,—	24/6	75/-	77/6

ERTS.

Data	Bilbao Middlesbro'	Carthage Middlesbro'	Griekland Middlesbro'	Pott Middlesbro'
8/13 April 1918	—	—	—	—
1/6 " 1918	—	—	—	—
2/7 April 1917	—	—	—	—
3/8 April 1916	23/6	22/-	24/-	—
Juli 1914	4/3	5/4 1/2	5/9	8/6

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per Unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Hout gezaagd en pitchpine per St. Pet. Standard van 165 kub. vt., mijnstullen per vadem van 216 kub. vt.

Overige noteringen per ton van 1015 K.G.

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rloer	Rotterdam	Cronstadt
8/13 Apr. 1918	69/-	101/3	—	120/-	—	—
1/6 " 1918	69/-	101/3	—	120/-	—	—
2/7 Apr. 1917	51/-	101/3	100/-	100/-	—	—
3/8 Apr. 1916	fr 68,50	89/-	105/-	65/-	f 6,50	—
Juli 1914	" 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	5/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
8/13 April 1918	275/-	500/-	—	185/-
1/6 " 1918	275/-	500/-	—	185/-
2/7 April 1917	240/-	300/-	—	155/-
3/8 April 1916	95/-	155/-	—	140/-
Juli 1914	14/6	16/3	25/-	22/3

RIJNVAART.

Week van 8 tot 15 April 1918.

De toevoeren in de laadhavens aan de Ruhr zijn sedert de vorige opgave nog niet toegenomen, hetgeen waarschijnlijk zijn oorzaak vindt in het feit, dat het nieuwe contractjaar voor kolenleveringen pas is begonnen en men dus eerst de noodige disposities zal moeten treffen.

De waterstand is intusschen iets gunstiger geworden, zoodat beide factoren er toe hebben geleid, dat de vrachten naar den Bovenrijn inmiddels op Mk. 3.25 per ton zijn gedaald.

Door overwegend grooter aanbod van sleepkracht dan navraag is ook het sleeploon intusschen tot 13 pf. per Centner gezakt. De algemeene verwachting is, dat in deze week de verladings vlotter zullen plaats hebben en de prijzen derhalve ook wel eenigszins zullen stijgen.

Cauber Pegel stond aan het eind van deze week 1,64 Meter. De schepen werden op 1,80 M. afgeladen, zoodat in St. Goar geen stagnatie noodig was.

Voor sleepwerk van Rotterdam naar de Ruhrhavens was de toestand onveranderd. Aan het einde der week zakte het sleeploon tot 50 cents tarief + 40/45 cents per last.

Bevrachtingen hadden niet plaats.

ADVERTENTIËN

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven) ³ tegen Beurskoers
Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,—
op elk goed effectenkantoor

GEBROEDERS CHABOT
ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Verkoop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e. a. verzekeringen
van elken aard.

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE
LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

NEW YORK